

18de Aarg.

1887.

33te Bind.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift

for

nyttig og underholdende Læsning.

Udgivet af A. Thronsen.

31te Mai. — 10de Hefte.

Decorah, Iowa.

Vaa Udgiverens Forlag.

Trykt i den Korste Synodes Bogtrykkeri.

Entered at the P.-O. at Decorah as 2nd class postal-matter

En interessant Fortælling.

Fortællingen „Skolelæreren og hans Son“ er nu færdig fra Bogbinderen og sælges heftet i Omflag for 30 Cts., indbundet i Papbind for 45 Cts., i smukt Skirtingsbind for 60 Cts. og i smukt Skirtingsbind og Guldsnit for 75 Cts. 3 Partier gives den sædvanlige Rabat. Requisitioner saavel i Partier som enkeltvis sendes til Hovedkommissionæren.

Lutheran Publishing House, Decorah, Iowa.

J. J. Audubons Biografi med Portræt, Ratten, et Relief af Thorvaldsen, Den udmærkede Fortælling „Anna“, Kurfyrstinde Elisabeth af Brandenburgs Biografi

og meget andet Læsestof (4 Hefter af „For Hjemmet“) sendes portofrit for 35 Cts. Adresse:

K. Thronsen, Box 1014, Decorah, Iowa.

10 celdre Bind af „For Hjemmet“,

(120 Hefter med sammenhængende, udvalgt Læsning) sendes portofrit for \$7.50. 6 Bind for \$5.00. 1 Bind for \$1.00.

Adresse: K. Thronsen, Decorah, Iowa.

At n m. Ved et Bind forstaaes 12 Hefter. De Bind, som for Tiden kan staaes, er 18de samt 20de til 32te.

Meneely & Company, West Troy, N. Y.,

Klokker. Fordelagtigt bekjendt blandt Almenheden siden 1826. Kirke-, Kapel-, Skole-, Brandalarm og andre Klokker; ogsaa forskjellige Slags Klokkespil.

J. J. O. Gremm.

følger

**Pianoer, Orgler, Violin-Strenger, Sy-Maskiner,
Ogje, Naale etc.**

af bedste og billigste Slags, saa billigt, som det kan sælges.

Se ind til ham, førend De afslutter Handel med nogen Anden.

Pianoer og Orgler stemmes, og Arbejdet garanteres.

Office i det gamle Post-Office ligeoverfor St. Cloud Hotel.

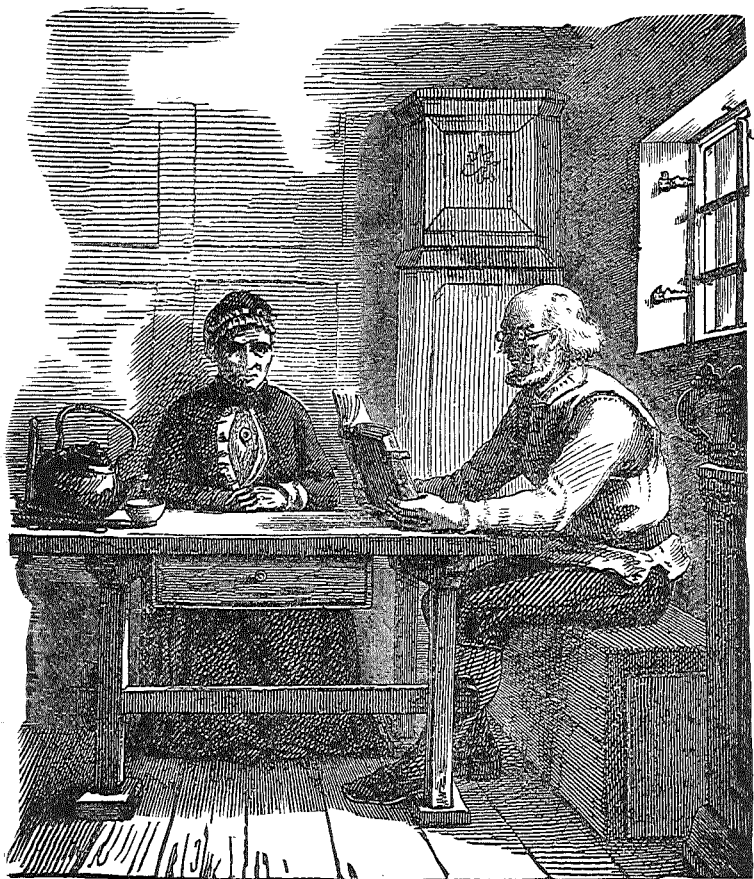
For Hjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

18de Aarg. }

31te Mai 1887.

} 10de Hefte.

De enlige Gamle.

Efter et Maleri af H. Tidemand.

De enlige Gamle.

Der sidde de nu, de gamle To,
 I ensomme Livere-Stue;
 Nu ere de komne til Aftenro,
 For Natten de iffe grue.

De have ærligt udfjæmpet sin Strid
 Alt efter Fædrelands Naade,
 De have haft Glædens og Sorgens Tid,
 Sin Del af Lykke og Vaade.

De saa deres Liv at bære Frugt
 Og Stud fra Stammen at skyde,
 Som nu hver for sig kan blomstre smukt
 Og egne Vilkaar kan lyde.

De Stud maa fra Stammen stilles ad,
 Thi den skal hendorres alene;
 Den bærer ei længer paa Ford noget Blad,
 Affaldne ere dens Ørene.

Det ved de Tvende og takte sin Gud,
 Som gav dem at leve sammen,
 Til begge de slukkes af Alder ud
 Og enes i Livets Amen.

Ei sidde de ene i Alderdomsfrog;
 Høst dem er jo alle Vinder,
 Og aaben for dem er den hellige Bog,
 Hvoraf al Trost jo oprinder.

De læse deri om den Saligheds Fred,
 Som venter bag Døden, den blide, —
 Et Gjenstik deraf alt sænker sig ned
 Paa deres Hoveder hvide.

Saa dækker dem Hjemmets Fjeldgrund vel,
 Deres Liv var dens Billed og Tale:
 Saa enjomt og haardt som Norges Fjeld,
 Saa rigt og saa dybt som dets Dale.

A. Munch.

Fra Afrikas Vestkyst.

(Uddrag af Breve fra en Landsmand).*)

I.

St. Louis, Senegal, 10de Januar 1887.

— — — Den 20de December gik jeg i Bordeaux ombord paa Dampstibet "Niger", tilhørende det franske Compagnie des Messageries maritimes, der besørger Postforbindelsen mellem Bordeaux og Brasilien via den afrikanske Vestkyst. Til denne fører ogsaa tyske (den Woermannske fra Hamburg) og engelske Dampstibsklinier, men den franske er den bedste og regelmæssigste.

"Niger" var særdeles smukt og bekvemt udstyret, men — Indredning og Udstyr var imidlertid afpasset efter de tropiske Farvandes Krav og ikke beregnet paa en alvorlig europæisk Vinter. Da vi gik ombord i Bordeaux, var det Sneveir og meget koldt, og da Saloner, Lugerer o. s. v. netop vare indrettede paa at være saa luftige som muligt, blev Resultatet det, at jeg ikke ved nogenstunde at have froset saa meget som de første Rætter ombord i "Niger". Tæpper vilde selvfølgelig alle Passagererne have, men da der sædvanlig aldrig spørges efter saadanne, var Beholdningen naturligvis alfor liden.

Reisefølket ombord var meget broget, der var en Mængde Sydeuropæere, Brasilianere, Mulatter, Negere, — foruden mig ikke en eneste Nordbo, ikke engang en Tysker eller en Engelsemand, og selv Nordfrankrige var kun repræsenteret ved nogle faa Officerer med endel Soldater, der skulde til Senegal. Undervejs anløb Dampstibet først den spanske Havn Vigo og saa Lisabon for der at tage ombord den seneste Post fra Europa. Lisabon og især Byens Omgivelser er meget vakre, og en underlig Følelse af Hjemme betog mig, da jeg ved at drage bort herfra skulde sige Europa det sidste Farvel. Maaſte har samme Følelse havt sin Andel i den Episode, som vi oplevede, inden vi kom afsted.

En Aften, efterat det var blevet mørkt, blev det meldt, at 3 af de ombordværende Soldater savnedes. Mandstabet stillede sig strax paa Dækket, og det viste sig ganske rigtigt, at 3 Mand ikke var tilstede. Man gjættede sig strax til Sammenhængen. Hjemme altsaa, eller maaſte mere Frngten for det berngtede Interieur de Senegal, havde forlebet de 3 Soldater til at søge Befrielse fra videre Deltagelse i den afrikanske Kommando ved at rømme fra Stibet. Vel forsynede med Redningsbelter havde de firet sig ned i Floden for med Strømmen at naa Land, — et dumdriftigt Foretagende, da Strømmen paa Tajo løber med stor Hastighed og Fartøiet laa mindst en Kilometer fra Land. Baade med Lanterner bleve strax udsatte, og det lykkedes snart at faa fat i en af Rømlingerne, men han ydede rigtignok selv

*) Fra „Morgenbladet“.

den bedste Assistance. Han havde nemlig strax faaet nok af det kolde Bad og laa og raabte, da Baaden nærmede sig, saa man havde let ved at finde ham. Hans to Kamerater fandt man ikke, men de portugisiske Gendarmer skulle bagefter have knebet dem, saa de ventes hid med næste Dampskib. De tre Stæder have ikke opnaaet Andet ved sit fortviede Romningsforsøg, end at deres Kommandotur til Senegal bliver forlænget med flere Aar, og — at de vel neppe har nogen som helst Udsigt til mere at se sit Hjem igjen.

Efter en stormfuld Rejse den hele Tid, ja endog medens vi passerede mellem de maleriske, klippifulde canariske Øer, af hvilke jo især Teneriffa ansees som en af Verdens vakreste, antom vi efter 9 Dages Rejse til Heden ved Dakar. Riset ombord var imidlertid begyndt at blive hyggeligt. En Sørejse med et saa vel udstyret Dampskib og i et saa behageligt Klima, som den hebe Zone giver ude paa Havet, er altid meget tiltalende, og et eller andet interessant Besjendtskab knyttes naturligvis under Samværet ombord. Det var derfor ikke nogen udelte Glæde at blive landsat paa Afrikas Kyst sammen med den ene Halvdel af Passagererne og se det gode Dampskib „Niger“ med den anden Halvdel fortsætte sin Rejse til Brasilien.

Dakar med den i nogen Afstand liggende, befæstede Klippes Goree danne den egentlige Havn for Senegal, hvor store Skibe kunne anløbe. Saasnart man er kommen iland, begynde alle Vanskeligheder og Besværigheder ved Rejser i dette Land strax at blive følelige. Man kan ikke her tage et Bybud og lade sig føre til et Hotel. Der findes nemlig ikke noget Hotel, — hverken i Dakar eller efter Sigende nogetsteds i det samlede, vidtstrakte Senegal og Gambia. Man maa træffe omkring i Heden og søge med gode Ord og Betaling at skaffe sig Tag over Hovedet. Jeg for mit Vedkommende var endelig saa heldig at finde en velvillig Kjøbmand, der forbarmede sig over mig. Eget Værelse var der rigtignok ikke at faa, jeg maatte dele det med nogle Andre; men egen Seng fik jeg da omsider overladt, saa jeg kunde sove uden Sengkamerater, — det vil da siges: saadanne er her i dette Land, hvordan man saa indretter sig. bestandig altfor mange af, men dermed var der da Jngenting at gjøre.

Efter et kort Ophold i Dakar drog jeg afsted paa Jernbanen til St. Louis, Hovedstaden i Senegal. Her er Guvernørens Residens og Hovedstationen for alle Koloniens militære og civile Myndigheder. Hvor stor den direkte Afstand er mellem begge Stæder, ved jeg ikke, men Jernbanen gjør en stor Sving ind i Landet og har en Længde af omtrent 300 Kilometer. Turen, der foregik i 35 Gr. R. Varme, medtog 14 Timer, og Farten var altsaa ikke meget hurtig. Man havde god Tid til at se sig om.

Indtrykket af det tropiske Landskabs Yppighed og farverige Skjønhed var for mig aldeles overvældende. Landskabet er fladt med enkelte Hoide-rygge, der giver vide Udsigter henover det. Der veksler i det Uendelige med store Skove af Boabab, Palmer, Ficus, Ucaia o. s. v. Snart længere borte, snart nærved ser man til dels meget store Negerbyer, bestaaende af Straahytter og alle omgivne af Palisader eller en Indhegning af Korflet-

ning til Beskyttelse mod vilde Dyr. Det Hele er som en uendelig stor Park eller Have. Træerne hænge fulde af Frugt, mere end hvad Menneskene formaar at gjøre sig til Nytte. Det meste modner og falder af som Føde for den mylrende Uendelighed af Kryb og Insekter, som Jordbunden her er overspyldt af, og hvoriblandt Myrerne er de mest ødelæggende. Enkelte Steder er der saa tæt Krat, at det synes ugjennemtrængeligt, — Tilholdssteder for Rooddyrene. Men dette ser man dog sjeldnere. For det Meste er der store Træer med temmelig frit Rum mellem Stammerne, og især Boabab fordrer et stort Terræn, da Omfanget af disse tusindaarige Træer ofte er utrolig stort. I Nærheden af Negerbyerne ser man gjerne vidtstrakte Maismarker og Hjerde af Bøffelkvæg samt magre, elendige Faar, der altsaa ikke ser ud til at trives paa det rige Veie. Kameler forekommer ogsaa ofte. Fugle er der meget saa af, men til Gjengæld glimre de, som er, med en pragtfuld Fjærklædning.

Befolkningen — Negre og endel Arabere — er kraftige og mangen Gang virkelig vakre. Mange Mænd maale op til sine 6 Fod. Et tilfreds og fornoiet Udtryk er det sædvanlige hos Alle. Deres Dragt er gjerne altfor knap og derhos tarvelig nok, men de fleste pynte sig med et broget Stykke Bomuldstøi, kastet over Skulderen, og Farvernes Mangfoldighed meddeler Mængden noget Malerisk og Interessant. Pynt er disse Naturbørn i det Hele taget oiensynlig overmaade glade i. De pynte sig med hovedsommelst. Gamle afslagne Uniformskjoler og andre Frakker, som have tjent sin Tid ud i Europa, kommer her igjen til Hæder og Værdighed, — med Benklæder er det en anden Sag, dem synes man ikke at interessere sig for i nogen Form. En saadan Kjøle- eller Frakkelædt Mand med sit nøgne Underparti ser mangengang for europæiske Dine naturligtvis inderlig latterlig ud, især da hans Hovedbedækning tit nok fuldender det grinagtige Billede. Den nationale Turban har nemlig ofte maattet vige Pladsen for en fra Europa importeret gammel Hat eller Militærhue. Ingen Vaps hjemme formaar at sætte sin fine Silkehat paa Hovedet med et saa fuldendt flot Sving som det, hvormed en Neger her anbringer sin couvre-chef, den være aldrig saa udslett og medtaget af Tidens Tand. Forbauset blev jeg ved at se en Fyr, der spantede meget fornoiet om med en gammel Blitkrakt paa Hovedet, — en hoist original og uventet Piffelhue.

Kvinderne vise sig naturligtvis ikke mindre pyntesøge end det stærkere Køn. Hos dem kommer det dog mest frem gennem en forskelligartet, fiffig Haaropsetning saarelsom i en hel Del Perlekjeder om Halsen og Ringe af Messing og Jern om Anklerne og Armene. Kvinderne have en rart Holdning og udmærke sig ved gratisse Armbevægelser, vistnok en Folge af, at alle Byrder bæres paa Hovedet.

Da jeg efter den lange og droie Dag paa Jernbanen endelig ankom hid til St. Louis, var der samme Ueilighed med at finde Logis som i Dakar. Heldigtvis ere de Indfødte i Regelen meget venlige og forekommende, og det lykkedes mig da at blive indkvarteret i en Mulatfamilie. Husets

Herre er forøvrigt Advokat og en meget anseet Mand. Familien bestaar af Advokaten og hans Hustru samt 3 Døtre og 2 andre Adoptivbørn. Næsten i hvert eneste Hus herneude synes der at være Saadanne. Det kommer formodentlig af, at Dødeligheden er stor, saa at der stadig er mange Smaa, som mister sine Forsørgere, og her ser ud til at være megen Kjærlighed og Hjælpsomhed mellem Folk indbyrdes.

Jeg har allerede nævnt, at et livsglad og fornøiet Udtryk er karakteristisk for de Indfødte, og den berorte store Dødelighed gjør altsaa ikke noget Skaar i Folkets gode Humør; heller ikke Dødens eget umiddelbare Indtryk. Netop idag, da jeg tog mig en Tur langs Havbredden, gjorde jeg iallefald en Erfaring i denne Retning. Jeg mødte nemlig et Ligtog og overbar Begravelsen. Liget laa, overdækket med hvidt Loi, paa en gammel Bør eller vel rettere sagt Lem, der blev baaret paa Hovedet af 4 Mand. Da man var kommen frem til Begravelsesstedet, blev Børen eller Lemmen sat ned paa Jorden, og de 4 Bærere samt Ligfølget gav sig til at opgrave eller oprøde en Fordybning i Sandet, hvori Liget puttedes ned, og som derefter fastedes igen. Noget Ceremoni var der ikke, og der var ikke nogen Sorg at spore. Men formodentlig hænger dette sammen med Folkens Religion. De er Muhamedanere, og Hengivelse i Skjebnen paaligger dem som Pligt.

Det gjængse Sprog her i St. Louis og omliggende Distrikter er Yollob, eller nok kanske rettere Wolloff. Af de 32,000 Indbyggere i Byen med Forstæder, er der ikke 1000, som forstaa Fransk. Naturligvis er her et fuldstændig paa europæisk Vis ordnet Samfund, men naar undtages Guvernøren og de øvrige høieste militære og civile Myndigheder, er Embederne saavel som Forretningslivet næsten udelukkende i de Indfødtes Hænder. Mange af disse Indfødte, Negre og især Mulater, ere forresten ogsaa mere eller mindre civiliserede Folk.

Hvad der gjør Dopholdet her ubehageligt for Europæere er først og fremst Heden, — den stærke Dagskede og de voldsomme Temperaturover-gange. Paa Jernbanen havde jeg som sagt 35 Gr. R. I St. Louis har jeg virkelig hidtil sluppet med 25 Gr., forholdsvis noksaa udholdeligt; men saasnart Solen er nede, bliver det saa koldt, at jeg ikke alene maa bytte min Værrestragt med Uld men endogsaa gaa med Yderstraffe, hvilket en nødvendig Forsigtighed absolut paahyder. Den næste Ubegagelighed er al den store Mangfoldighed af Insekter, som hjem søger En Dag og Nat. Og endelig er det Levemaaden. Her er vistnok en Rigdom af den fortrinligste Fisk og de lækreste Skaldyr, som nogetsteds kan drages op af Havet, men — hvad hjælper disse Levnetsmidlers ypperlige naturlige Kvalitet, naar man altid faar dem serveret svømmende i et Fedt, der smager af Tran eller harsk Olje? Det Kjøb, som er at faa, er elendig.

Som nævnt er Religionen her for den store Masses Vedkommende muhamedansk. Her foregaar dog et ivrigt katolsk Missionsarbejde. Ogsaa en protestantisk — engelsk — Missionsstation er indrettet her, men dens Virksomhed synes forbunden med store Vanskeligheder. For det Første har

den at kæmpe med de Indfødtes store naturlige og tilbante Sorgløshed. For det Andet er den henvist til at træde i Konkurrance med Katholikerne, der ikke alene nyde Regjeringens Beskyttelse (?), men hvis hele Lære er mere smagelig for de uresflekterede Naturborn.

Jeg har ovenfor sagt, at her er et fuldstændigt europæisk Samsfund med velordnede Forhold, og det er jo godt og vel, men der er desværre en Ting, som ikke er velordnet, og det er Postforbindelsen med Norge. Fra Sverige faa velkom fra andre Lande er der kommen Postløb af senere Datum end min Afreise hjemmefra, men derimod ingen norske. Jeg har maattet vente forgjæves. Mon det ikke skulde stikke deri, at man fra Kristiania expederer Breve og Aviser via Hamburg eller Liverpool istedetfor via Bordeaux? Saa bliver Sagerne maasse liggende paa vedkommende tyske eller engelske Postkontor, til et af de uregelmæssige Woermannske eller engelske Dampskibe endelig afgaar. Fra Bordeaux expederes der Post bestemt den 5te og den 20de i hver Maaned. For dem hjemme ligger der liden Vægt paa dette, men man skulde bare gaa alene herude i det Fremmede, saa lærte man som jeg snart at lægge Mærke til den.

Om et Par Dage gaar jeg med Dampskib opover Senegal til det Indre af Landet, og naar jeg er kommen tilbage dertil haaber jeg at have noget mere at meddele.

II.

St. Louis, Senegal, 2den Februar 1887.

— — — Som jeg meddelte i mit Brev af 10de Januar, foretog jeg mig nogle Dage senere en Tur opad Senegalfloden til det for sit usunde Klima berøgte, men paa den anden Side for sine naturlige Rigdomme berømte Interieur de Senegal.

Inden jeg gaar over til at berette noget fra denne interessante Udflugt, kunde det maasse ikke være afveien at forudstikke nogle ganske faa og korte Bemærkninger, sigtende til at orientere en Smule med Hensyn til Kolonien Senegals Beliggenhed og Udstrækning. I Tilfald ved jeg med mig selv, at hvad jeg fra Geografitimerne paa Skolen vidste om „Senegambien“, indskrænkede sig til, at det laa etsteds paa Vestkysten af Afrika, og der er ganske flere, som heller ikke ved noiere Bested.

Jeg skal da blot nævne, at denne franske Provins strækker sig vestover ind i Landet som et ca. 2000 Kilometer langt samt fra 120 til 300 Kilometer bredt Bælte, hvis Nordgrænse paa en lang Strækning fra Havet indover dannes af Floden Senegal. Denne er seilbar meget langt opover til en By, som heter Medina. Som Fortsættelse af Vandkommunikationerne har Franskmændene i flere Aar under store Opofrelser og med mange Vanskeligheder arbejdet paa Anlæg af en Jernbane i et Par hundrede Kilometers Strækning til en By, som heter Bonumaku, formodentlig et Centralpunkt for den inderste Del af Provinjen. Iøvrigt er at mærke, at den vældige

Sahara Orken strækker sig helt frem til og tildels endog søndenfor Senegal paa den nederste Strækning af dennes Løb. Det er denne Orkenens umiddelbare Nærhed, som gjør Klimatet her i St. Louis saa lunskt.

Senegal er en anseelig Flod med mægtig Vandføring. Under almindelig Vandstand har den en Bredde af 100 a 120 Meter med enkelte Indsnævringer, — i Flomtiden bliver den som et helt Hav, da Bredderne ere lave og Vandet fladt langt indover. Imidlertid, nu, da jeg for første Gang skulde besøge den, var der hverken Flom eller almindelig Vandstand, men desværre meget lidet Vand i Floden. Følgen deraf var, at jeg ikke kom saa langt, som jeg havde tænkt. Dampskibet kunde ikke gaa længere op end til Podor, den 3die franste Station ovenfor St. Louis og ca. 200 Kilometer herfra. Didop havde Floden en Dybde af 6 a 8 Meter, men strax ovenfor er der nogle Stæng, som nu ikke vare passable.

Reisen opover gaar først ca. 80 Kilometer i nordøstlig Retning fra St. Louis og derpaa, forøvrigt under en Mængde Elyngninger, ca. 200 Kilometer ret mod øst for derefter at fortsættes mod sydvest. Den første Del af Turen var fortærende ensformig og trættende, — det var i bogstavelig Forstand en Reise tilvands gennem Orkenen: til begge Sider en uendelig Sandstlette med et enkelt stakkels Palmetræ hist og her og langt ind mod Horizonten nogle Høider, der i Prospektet virkede som Fjelde, medens de i Virkeligheden ikke vare andet end større Terrænsolde i Orkensandet, i Tidens Løb sammenføgne, mægtige Hauge af Fihøjsand. Men fra denne trostesløse Goldhed og Nogenhed var Overgangen ligesaa overraskende som brat til et Landskab med et ganske andet Fysiognomi, hvori al den tropiske Yppighed straalede i den bedste Fylde. Som i mit forrige Brev omtalt, havde denne Naturens overvældende Rigdom allerede under Jernbaneturen fra Dakar gjort et mægtigt Indtryk paa mig, men endnu stærkere var dette under Dampskibsturen opover Senegal. Bredderne vare rigt bevoxede med høit Græs og store, uendelige Skove, fornemmelig af Palmer og Gummitræer, hvis Blade og Grene hængte udover Flodbreden og saa derindimellem mange herlige tropiske Planter og navnlig en Mangfoldighed af Elyngplanter, der mange Steder synes aldeles uigjennemtrængelig og forbydende enhver Landgang, som maatte blive forseglet. Af Blomster er der forresten ikke mange at se, — maaste paa Grund af Aarstiden, men jeg tror det ikke — og en lugtende Blomst har jeg endnu ikke truffet paa hernede. Af de enkelte blomstrende Buske og Træer, som sees, er Oleanderen den, som glimrer mest, med stærkt mørkerøde Blomster, ogsaa disse ere aldeles uden Lugt.

Jo længere man kommer opover Floden, jo lidligere og rigere paa Afveksling bliver Turen. Til Planteverdenens, som det næsten synes, altid tiltagende Rigdom og Yppighed langs Flodbrederne, kommer et ikke mindre spidigt og forskelligartet Dyreliv, og den Omstændighed, at denne Dyreverden for det meste faar føre sin Tilværelse i usforsthyret, idyllisk Ro, gjør, at den lidet lader sig genere af Menneskenes Nærhed, saa man faar god Tid til at betragte den.

Af Fugle er der her langs Floden en vrimlende Mangfoldighed, — Fiskeorn, Pelikan, Heirer og Gæs og Uender og andre mindre Vand- og Sumpfugle i uhyre Mængder. I Skovene ser man en Hærskare af Smaa-fugle med glimtrende Fjærklædning. Mindre tiltalende er alle de Flodhestene og Krokodiller, som i selve Floden uophørlig tiltrække sig Opmærksomheden. Naavnlig for Krokodiller synes Senegalfloden at være et yndet Opholdssted, og især i dens øvre Løb er Bredderne i den varme Årstid ofte aldeles overspildt af disse søle Væster. De træffes gjerne 2 og 2 sammen, men ikke sjelden ogsaa i Flokke paa 10 a 12; mange af dem ere jo ganske smaa, men mange have ogsaa en anseelig Længde, 4 Meter og derover. De se hoist uhyggelige ud. Passagererne ombord paa Dampskibet gjorde flere Forsøg paa at faa studt en og anden af dem, naar de viste sig over Vandet i Færtoiets Nærhed, men de have haard Hud, det lod ikke til, at en saadan Ting som en almindelig Genærfugle generede dem synnerlig, og den tilfældige Jagt paa dem bragte ialfald denne Gang intet Udbytte.

Morsommere end Flodhestene og Krokodillerne og de store Skildpadder, som der ogsaa sees mange af, er de Eværme af Ueber, som gnyge sig i Træernes Grene. De er yderst fornoielige at se paa, enten de synes adskillige Forsøg paa, hvor langt de kan vove sig ud paa Grenene uden at plumpe i Vandet, eller de sidde rolige og betragte det underlige, forbiglidende Fænomen, Dampskibet, med alle dets Passagerer.

Folk var der i det Hele taget ikke mange af langs den Strækning, som jeg passerede, — i det først gennemkrydsede Orkenlandskab saa man kun hist og her, at nomadiserende Berber eller Araber havde opslaaet sine lettjendelige, flade Telte med Kamelerne i Nærheden. Videre opover kom man af og til forbi en Negerlandsby, og en Emule Færdsel var der selvfølgelig omkring disse. — Folk paa Markarbejde eller beskæftigede med Fiskeri, samt Hjørde af Faar og Kreaturer med deres Vogtere o. s. v. Større og anseeligere er de franske Stationer, som med kortere eller længere Mellemrum findes hele Floden over: Richard, Toll, Dakana og Bodor o. s. v. I de forstnævnte Byer er der kun enkelte Hvide — offentlige Funktionærer —, men i Dakana og Bodor findes Garnisoner, og begge Byer ere befæstede. I hver af dem er der bosat nogle saa hvide Kjøbmænd, hvis Boliger ogsaa ere befæstede (omgivne af høie Stenmure), formodentlig en Levning fra mere utrygge Tider end de nuværende.

Disse Byer ere Samlingspladse af stor Betydning for den indfødte Befolkning fra begge Sider af Floden. Paa den øvre Side holder de nordfra kommende Berber og Araber til. Det er et meget interessant Syn at se dem komme ned i store Karavaner med en Mængde vel belæssede Kameler og enkelte smaa, meget vakre, livlige Heste. Det viser sig strax, at de have en lang Reise bag sig. Aldrig saasnart er Kamelen befriet fra sin Byrde — og det sker hurtigst muligt — før den saa fort og saa godt den kan, farer ned til Floden for at slukke sin Tørst. Og da den tørster paa

Manges Vegne, idet den jo skal sørge for hele Karavanens Vandforsyning under den videre Rejse, drifter den baade længe og vel.

Her mødes i disse Byer Folk fra mange Kanter og meget langvejsfra, der er en forunderlig Blanding af Racer og stor Sprogforvirring, Landet paa Nordtiden af Senegal omtrent fra Mundingen og ind over forbi D a l a n a, heder T r a r z a s. Det er et vidstrakt Rige, dets Udstrækning mod Nord regnes for 60 Dagsrejser pr. Kamel, og en saadan Dagsrejse skal udgjøre henved 60 Kilometer, — med andre Ord: dette Orkenrige gaar nok mod Nord lige op til Marokko. Dets Befolkning bestaar af Berber, Efterkommere af de gamle Maurer, et raskert, kraftigt Folk med rank Holdning, langt krollet Haar og ofte hoi, krum Næse. Østenfor Trarzas og forbi P o d o r er Landet beboet af flere blandede Raser, der kaldes B r a f n a s. I denne Landstrækning, som gaar dybt ind i Orkenen, er der mange store Oaser, i Regelen beboede af Araberne. Karakteristisk for disse er deres blege Hud med et vist lygeligt, næsten som udblevet Udtryk i Ansigtterne. Baade Trarzas og Braknas staa under fransk „Beskyttelse“, men under selvvalgte Fyrster, og den franske „Beskyttelse“ hindrer nok ikke disse fra at opgjøre sit mulige Mellemværende ved en liden morderisk Krig engang imellem. — Af de mange, meget forskellige Negerraser, er der en, som paa en meget effektiv om ikke netop tækelig Maade sørger for, at dens Identitet ikke skal tages Feil af. Naar Gutiebornene nemlig er 8 Dage gamle, faar de 3 dybe Snit nedover det høire Kind, som mærker dem for hele Livet. Denne Rase heder B a m b a r a. Jeg antager, at Bambara-Mændene ere ligesaa stolte af disse Mærker i Ansigtet, som de nyeste Studenter af sine Duel-Mr. Forøvrigt, — det er underligt, hvor snart man vænner sig til at særdes mellem de Sorte, og hvor tryk man føler sig iblandt dem, naar man først har lært dem at kjende og at besvare deres stadige Hilsen „y-amme-Jal“. Her høres lidet om Typerier og Roverier, mindre end hjemme i Norge. Dertil er Negrene meget tjenstvillige og sødte lidet for sit Arbejde.

Som ovenfor nævnte i Byerne indover i Landet er der jevnlig en stor Tilstrømning af Indfødte fra alle Kanter. Den Dag, jeg var over i P o d o r, var der særlig mange Mennesker tilstede. Dermed hang det saa sammen, at en Fyrste fra Trarzas havde sat Stævne dersteds med sine Tilhængere. Den gamle, mægtige Kong Ely af Trarzas er nemlig for kort Tid siden blevet myrdet af en Nevo, og da Ely, som i Regelen enhver afrikansk Potentat, havde mange Sønner og endnu flere Nevoer, af hvilke hver for sig har udset sig selv til at bestige den ledige Throne, antages en stor Krig at være nær forestaaende som den naturlige Løsning paa ethvert Arvesolgespørgsmaal af denne Art.

Her har i de foregaaende Dage været en noksaa rimelig Temperatur, men idag er her mere end lunt: 28 Gr. R. i Skyggen. Ellers kommer jeg noksaa godt ud af det med Klimatet, — hidtil har jeg ialfald været frisk hele Tiden. Jeg tror, jeg har opnaaet dette Resultat for det Første derved, at jeg holder mig inde efter Kl. 6½ om Eftermiddagen, da den far-

lige, kolde Aftenluft indfinder sig. Kun en eneste Aften har jeg afvejet fra denne Regel, — der blev Ildbrand i en af Negerkvartererne, og det maatte jeg ud at se paa. Brandvæsenet er det nok ikke videre rart med her, og ikke var der vel forresten i saadant Tilfælde stort at gjøre heller, selv om det var bedre, paa Grund af Negerhøtternes lette Bygningsmaade. Det gik denne Gang, som det pleier at gaa: det brændte, til hele Kvarteret var brændt ned. Det Kuriose er det, at en stor Del af de brandslidte Huseiere vist ikke havde Anelse om det Indtrufne for Dagen efter. Sagen er nemlig den, at Negerne, der jo næsten Alle sammen ere Muhamedanere, i Regelen har 4 Koner hver, og det er da — formodentlig til Undgaelfe af Ubehageligheder mellem disse indbyrdes — blevet Stik og Brug, at hver af dem installeres i sit særegne Hus, i hver sin Bydel. Manden tager sig nok ikke videre af Menagen i nogen af sine Huse. Konerne maa selv sørge for Føden til sig og Børnene, — han giver dem Tag over Hovedet, det Øvrige bliver deres egen Sag. Det var Noget at tage fat i for en Kvindefagsforening! — —

Under et Tag.

Fortælling af N. Fries.*)

Første Kapitel.

En tung Afsted.

To gik med hinanden op ad Bjerget, Broder og Søster. Derved mellem Drekratet Laa en Mølle; det opdæmmede Vand bruste over Møllehjulene. Det var i den tidlige, hellige Morgenstund; den opgaende Sol var endnu ikke at se over Bjerget. Purpurfarvede og glødende stod Stjerne paa Himlen; men de To saa det ikke. Fuglene sang muntert i Grenene, og Fru Rærke steg høit i Veiret for at lære de Unge i Heden, hvorledes de skulde love Gud; men ingen af de To horte eller saa det; thi de var Begge meget bedrøvede.

Lause gik de en Stund ved hinandens Side. Det unge Menneske bar en Keisefæste i en Rem over Skulderen, en Knorteskjæp i Haanden og paa Fodderne saa stærke og solide Støvler, at de kunde holde ud en lang Vej. Pigens Hoved var ubedækket og sænket mod Brystet, Armene hang løse og ledige ned ad Siderne. Fra Tid til anden strøg hun sig med Haanden over Håret.

„Fredrik“, sagde hun efter nogen Tid, „hvem skal nu Mor og jeg klage vor Nød for, naar du er borte?“

*) „Til Julebordet, Fortællinger af N. Fries“ Kristiania. B. L. Mallings Boghandels Forlag.

Han saa paa hende med sine blaa, sørgmodige Øine og gjorde kun en afværgende Bevægelse, med Haanden, som om han vilde sige: „Gjør ikke mit Hjerte endnu tungere!“

Men Pigen kunde ikke tie længere om det, hvoraf hendes Hjerte var saa overfyldt.

„Fredrik“, begyndte hun, „hvem skal nu beskytte os mod Fars Uretfærdighed og Hestighed?“

„Lori“, svarede Broderen, og hans dybe Stemme hævede af indre Bevægelse, „du ved, jeg har baaret meget for Eders Skyld; men Maalet var nu fuldt. Jeg har arbejdet Nat og Dag og ikke undet mig nogen Ro og Hvile; jeg har endog mod min Samvittighed undertiden arbejdet tidligt om Søndagsmorgenen for den kjære Husfreds Skyld. Jeg har rolig taget imod Skjelden og Smelden; men den sidste Betskyldning, den vanærende Mistanke, som om jeg tog noget, der ikke var mit — det var for meget! Efter dette er der intet Rum for mig mere i det kjære Faderhus. Verden er jo stor og Himlen vid — og Hans Godhed gaar saa vidt, som Skyerne gaar. „Lori“, vedblev den unge Mand og greb den grædende Piges Haand, „om vi end ikke mere er hos hinanden i det jordiske Faderhus, saa bliver vi dog under et Tag! Han viste op mod den gyldne Morgenhimmel, til de glødende Skyer, hvor Lærterne nu hvirviede op fra alle Sider.

„At Fredrik“, sagde Søsteren, og overvældet af sine Følelser slyngede hun begge Arme om Broderens Hals, „hvor gode er ikke dine Ord, hvor trofast er ikke dit Hjerte! Hvad skal der blive af mig, naar jeg ikke mere hører dine Ord og ikke mere finder dit Hjerte?“

„Hvister du ikke længere dit Bibelsprog, Lori?“ var Broderens Svar.

„Jo“, svarede hun neppe hørligt. Det lod saaledes:

„Se, Han skal ikke slumre og ei sove, Han, som bevarer Israæl.

Herren er den, som bevarer dig; Herren er din Skygge over din høire Haand.“

„Gaa nu hjem Lori“, vedblev han, „Mor behøver dig endnu mere end jeg; gaa til Mor og sig hende sagte i Dret dit Bibelsprog — det være min sidste Hijsen.“

Da løste Armene om hans Hals sig, hun vendte sig om og gik langsomt ned ad Bjerget. Fra Dalbunden fastede hun et Blik tilbage; der sad han endnu, den kjære Broder, paa Hviden, hvorfra han kunde se Møllen. Han havde taget sin Hat af, som om det var blevet ham for varmt, og støttede Hovedet tungt paa Haanden. Epiz kunde ikke stilles fra ham, den kradsede ham sagte med Labben paa Armen, som om den vilde bede om Tilladelse til at dele Vandrelivet med ham. Det var, som om Pigen's Hjerte vilde briste, da hun saa de To sidde deroppe. Hun preskede de foldede Hænder mod Brystet og vidste intet andet Raad til Trost og Beroligelse end mange Gange at gjentage for sig selv sit Bibelsprog.

O, hvor pleiede hun ikke ellers at løbe op og ned ad Bjerget! Hun var som en Svale, det unge Liv, saa let, saa slank! Foden saa flygtig,

Hovedet saa fint, saa glindsende det rige, sorte Haar! Men idag hang der som Bly under hendes Saaler; det var, som om et Stykke var revet ud af hendes Hjerter, og den flere Mølle forekom hende som øde.

Åh, hun vidste godt, hvad han deroppe sad og tænkte paa!

Han tænkte paa sine lykkelige Barndomsdage, — paa den trofaste, omhyggelige Moder- og Søsterfærighed, som da uforstyrret havde omgivet ham, paa al den Betsignelse, Faderhuset havde stænket ham. Men den gode Aand havde flygtet bort, da en Stedsfader giste sig ind i Møllen.

De to Børns rette Fader var en i alle Henseender brav og retsaffen Mand. Han havde tidligt plantet Gudsordet ind i deres Sjæle og lært dem med folgede Hænder at bede. Da han følte, det led mod Enden med ham, sørgede han ogsaa for, at hans Børn ikke skulde være blottede for jordist Guds. Dette var blevet Stedsfaderen en Anstødssten, der som en Orm stedse mere og mere nagede hans Hjerter, efterdi han ikke tjente Gud, men Mammon, og Ingen kan tjene to Herrer.

Fredrik var bleven en vakker, dygtig Gut. Møllerhaandverket havde han drevet fra sin Barndom. Under Møllesang og Brusen af Vandhjul var han bleven stor. Han havde ogsaa lært at bygge Møller og forstod med kyndig Haand at tomre og sætte Hjulverket sammen. Ligeledes var han flink i Regning og Skrivning og kunde holde Bøgerne i god Orden. Hermed forenede han Trofast og Paalidelighed i al sin Gjærning. Der kunde derfor ikke gives en bedre Møllerspænd og Hjælp i den driftige Mølle, hvor saa mange Mennesker gik ud og ind, end Fredrik var. Man kunde derfor tænkt, at Stedsfaderen i egen Interesse ved Godhed havde villet knytte det unge Menneske til sig. Men den, der saa ind i Mandens mørke Vine og ind i det gule Ansigt og hørte den skarpe Stemme, hvori Brede og Trætte var Grundtonen; den, der vidste, hvorledes den gnieragtigste Begjærighed efter Guds stedse mere og mere gjennemstrømmede hans Hjerter, den vidste nok, at der intet Rum var for det unge, glade, i Gud begrundede Menneskeliv under en saadan Stedsfaders Tag.

Fredrik havde i Sandhed holdt meget ud for Moderens og Søsterens Skyld, men det gik ikke længere. Skammelig Mistro og krænkende Hentydninger til hans Ærlighed ved Kjøb og Salg maatte sønderrive det sidste Bånd, og nu drog han ud til den nye Verden hinsides det store Verdenshav. Stedsfaderen havde kun yderst sparsommeligt forsynet ham med Penge; han havde vel kunnet fordrø meget mere, men Penge var ham ikke saa magtpaaliggende, han havde jo stærke, friske Arme og et i Gud tillidsfuldt hvilende og troende Hjerter, da skulde det nok lykkes ham at komme frem. Han tænkte at tage Skibstjeneste paa et Handelskib, saa vilde Overfarten Intet koste. Hvad der videre skulde ske, satte han i Guds Haand.

Lori var fire Aar yngre end Broderen. Hun var derfor fra sin Barndom vandt til at se op til ham. Paa den lange Vej til Skolen havde han baaret hende, naar hun blev træt, og hjulpet hende med hendes Arbeide, og efterat hun var bleven voksen, havde han været hendes Raadgiver og Hjælper

under alle huslige Gjenvordigheder og al Ufred. Saa maatte hun vel nu føle sig som et ungt svaiende Træ, fra hvilket man har taget Støtten bort.

Hun vendte sig nu mod Møllen; Regnen steg lige op af Skorstenspiberne i den stille Morgenluft mod den af den opgaaende Sols Straaler forgyldte Himmel.

Synet heraf mindede hende om Opstigningen af de Bedendes Tanker, Sutte og Klager.

Da tog hun sig sammen og ilte med bevingede Skridt hjem. Høns- og Dueflokkene slagrede hende imøde paa Gaardspladsen, ventende paa sit Morgenfoder; men hun gik dem forbi og traadte gennem en Sidedør ind i Kjøkkenet.

Der sad en Kone, ældet før Tiden, sammenjunken ved Skorstenen. Hendes Haar var blevet graat og hendes Skikkelse bøiet. Man saa paa hendes Mine, at de kjendte til hemmelige Taarer, og i det blege Ansigt havde Sorg og Græmmelse indgravet sine dybe Striktræk, — hvoraf et kjendigt Ord kunde læse: Ufred forærer!

Børnene var endnu smaa, da hun led det store Tab at miste sin første Mand. Hun troede det derfor rigtigt, at give dem en anden Fader og Møllen en Herre, som kunde drive og bestyre Forretningen. Den, hun valgte, var hende paa det Bedste anbefalet, — men hvor hun var bleven stuppet! Hvor bittert kom hun ikke til at angre det! Hun beklagede sig ikke for noget Menneske; men Han, som ser i det Stjulte, Han vidste det!

Børnene var hendes Hjertes Trost og Vedertvægelse; hendes fromme, dygtige Son havde været hendes Styrke og Tilflugt, og nu streg det i hendes Sjæl: Han har stødt min Son ud fra hans Fædrearsv! Og jeg selv, — jeg selv bærer Skylden for, at der ikke er Rum mere for mit Barn i hans eget Faderhus! Og hun forbandede den Dag, da hun traadte ind i det andet Egetestab.

Tiden paa Skorstenen var udsuffet; hun havde glemt at give den Næring; Gløderne var sunkne sammen, og Aske havde lagt sig over dem; hun mærkede det ikke. Døren aabnede sig, hun løftede ikke Hovedet. Da lagde to Arme sig om hende, og knælende foran Moderen saa Datteren med de taarevadede Mine saa fulde af Omhed og hjærlighedsfuld Medlidenshed paa hende, at et svagt Glimt af Trost drog henover den blege Kones Ansigt. Hun lagde den visne Haand paa det glindsende Hoved, og Begge saa længe paa hinanden, som om den Ene derved kunde tage bort fra den Anden den Rød, som trykede deres Sjæle.

„Hori“, sagde Moderen endelig, „hvad skal vi nu gjøre, da han, som var vor Trost i al Glændighed, har forladt os? — Nu er vi alene, ganske alene.“

„Nei Mor, Fredrik sagde, at vi bliver dog under et Tag; thi „Hans Godhed naar saa langt, som Skyerne gaa! Og saa sender han dig som en sidste Hjælp, — skal jeg sige den?“

Moderen saa spørgende paa den knælende Bige og nikkede svagt.

„Nar, det er mit Bibelsprog, du kjender det jo godt; men fold nu din Hænder, og hør det som et godt Afstedord, der lyder fra din kjære Sønns egen Mund:

„Se, Han skal ikke slumre og ei sove, Han, som bevarer Jsrael.

Herren er den, som bevarer dig; Herren er din Stygge over din høire Haand.“
(Mere).

Haandverker-Liv paa Kristi Tid.

Af Prof. Dr. Frans Delitzsch.
(Slutning).

V.

Lærerstand og Haandverk i Forbindelse med hinanden.

Da Toget med Forstegroden drog igjennem Jerusalem, saa vi alle Haandverksfolk, som arbejdede foran Husene paa Gaderne, staa op for at ønske det et venligt Velkommen. Uvilkaarligt afbrød de sit Arbejde, idet Synet af saa mange Landsmænd fra det Fjerne glædelig overraskede dem, og Togets religiøse Karakter afvang dem dette Værsnygens Bevis, som tilligemed Menneftene ogsaa gjaldt den Gud, hvem de drog ind for at dyrke. Men forøvrigt var det udtrykkelig tilladt Haandverkerne at blive sidde og at vedblive sit Arbejde, naar Nogen, der burde hilses gif forbi. Og saa høit end Skrifslærdom var anseet, saa var dog Haandverkeren ved sit Arbejde ei forpligtet til at staa op end ikke for en Viis.

Men vi tør antage, at nogle af hine Haandverkere paa Gaden ogsaa selv ere Lærde. Dette har ogsaa været Tilfældet i Tydskland. Saaledes er Jakob Böhms, der efter at have endt sine Vandreaar i 1594 blev Stomagermester i Gortitz, bleven en af de dybsindigste Tænkere, som, i sin Stræben efter fra et bibelsk, kristeligt Standpunkt at bringe Erkjendelsen af Gud og Verden, Himmel og Jord i et sammenhængende System, endnu den Dag idag ikke har fundet sin Lige;*) ogsaa i Tydskland var der en Tid, da det borgerlige Haandverk tiltraadte Arven efter de ridderlige Winnefangere og har frembragt mangen Mestersanger, der virkelig var en Mester i folkelig Digtning, saaledes som hin almenbekjendte Hans Sachs i Nürnberg, der ligeledes var Stomager. Men Forbindelsen mellem Haandverk og Studium var paa den Tid, med hvilken vi nu beskæftige os, en anden. I Jakob Böhms se vi en Mand, hvem det jordiske Kald henviste til Stomagerkræften, ved Flugten af sin ved Natur og Naade rigbegavede Mand at tage det høieste Opvoing; men han er et enestaaende Serstyn. I Mestersangstolerne,

*) Det har naturligvis ikke været Forfatterens Mening med denne Udtalelse at ville anbefale Jacob Böhms System, der vel ikke kan undgaa at komme ind under Begrebet Sværmeri.

som udviklede sig af Haandverkslaugene, er det ikke Videnskaben, men Kunsten, som nu ogsaa Borgerstanden stræber efter at dyrke, ligesom Adelen for det Meste hidtil havde gjort — Poesien viser sig her som et overensstemmende med Tidsaanden valgt ædlere Tidsfordriv. Men naar dengang manges Rabbi blandt det jødiske Folk tillige var en uschaf d. e. Stomager eller sandelar d. e. Sandalmager, saa var dette hverken en Undtagelse, eller havde sin Grund deri, at Studiet udgjorde hans Fornøielse ved Siden af hans Haandverk, men at fortjene sit daglige Brød ved Haandverksarbejde ved Siden af Lærerkaldet, det var dengang en vidtudbredt Sædvane. Der manglede vel ikke paa enkelte Stemmer, som erklærede Videnskab og Haandverk for uførenelige, men den Anskuelse, at Haandverket blev adlet ved Forbindelsen med Haandverket, havde faaet Overvejten.

Jesus Sirach (Ben-Sira) holder vel i sin Bog, som er skrevet omtrent 200 Aar før Kristus, og som er bleven oversat paa Græsk af hans Sønson omtrent 125, de praktiske Kaldsbeskæftigelser, som Landmandens, Haandverkerens, Kunstnerens i al Gre, men finder dem dog uførenelige med de Skriftlærdes, det er, Videnskabsmændenes Opgave. Han skildrer der Agerbrugeren, Murerens, Tommermandens, Smedens, Pottemagerens Arbejde for at vise, at det, naar deres Kald drives med ordentlig Over, ikke lader dem nogen Tid tilovers til Studium, og at de altsaa hverken er stikede til Lærde eller til Folkerepræsentanter og Dommere. „Man kan ikke undvære dem i Staden — siger han — men man kan intetsteds sende dem hen; de kunne ikke varetage Embeder, heller ikke styre i Menigheden; de kunne ikke have Forstand til at undervise i Skriften, heller ikke til at prædike Ret og Retfærdighed“ — et Udsagn, som jeg vel erindrer, man i Aaret 1831 her i Leipzig fremsatte imod Indførelsen af Konstitution og Kommunerepræsentanter. Anderledes faldt Svaret paa dette Spørgsmaal ud ved en senere Behandling af samme i det andet Aarhundrede efter Kristus. „Hvorledes kan Skriften siges (5te Mooseb. 11, 14): Du kan indsamle dit Korn, medens den dog paa et andet Sted (Jos. 1, 8) siger: denne Lovs Bog skal ikke vige fra din Mund. — er det muligt efter Skriftens Ordlyd at bringe begge Dele samtidig til Udførelse?“ R. Ismael sluttede af disse Ord, at Beskæftigelsen med Loven og Arbejdet i de jødiske Kald ere førenelige med hinanden, og at den første Beskæftigelse maa rette sig efter det sidste. R. Simeon har Jochai derimod indvendt: Er det muligt? Hvorledes kan et Mennekte, som ploier i Ploietiden, og En, som saar i Saatiden, og En, som høster i Høstetiden, og En, som tærster i Tærstetiden, og En, som kaster Korn i Bindtiden, beskæftige sig med Thora (i: Loven?) Nei, Israael opfyld kun troelig Guds Villie, saa vil det lavere Kaldsarbejde, som maatte paaligge dem, udføres ved Andre, som Eliaas (61, 5) siger: Fremmede skulle staa og føde Eders Faar, og en Ublændings Børn skulle være Eders Agermænd og Eders Vingårdsmænd. Der tilføies, at mange, som fulgte Ismaels Exempel, naaede det ønskede Maal; ikke derimod de, som efter R. Simeons Fremgangsmaade gjorde Studiet til sin udelukkende Be-

Hjæftigelse eller, som dette bliver udtrykt: gjorde Thora til sit Haandverk, Guds Haandverk til deres Haandverk.

At ogsaa Forbindelsen af Studium med et Kaldsarbejde, der kunde sikre det jordiske Underhold, allerede i det første kristelige Aarhundrede blev givet Fortrinnet, er tydeligt af de ældre Læreres Udtalelser. Gist Arbeidet, havde Schemaja, en af Hillels Lærere, til Valgprog. Fra Samaliels Familie have vi Ordene: Ekjon er Lovstudiets Forbindelse med et borgerligt Erhverv; thi den ivrige Bestjæftigelse med begge afholder fra Synd; men alt Studium, som ei forenes med Haandarbejde, ender med Forsængelighed og drager Synden efter sig. Juda den Hellige, Bearbejder af Mischna, som nedstammer just fra denne Familie, i hvilken Patriarkværdigheden gik i Arv igjennem Aarhundreder, kaldte R. Jose ben-Meschullam og R. Simeon ben-Merasja (maaffe med Hentydning til Essæerne) den hellige Menighed, fordi de helligede en Trediedel af Dagen til Studium, en Trediedel til Bøn og en Trediedel til Haandarbejde. Det Ord af Salomos Prædiker: „Se, v. e. nyd Livet med den Hustru, du elsker,“ forklarede han paa den dengang brugelige billedlige Maade: Udse dig en Næringsgren ved Siden af Thora (v. Loven), som du med Forkjærlighed indvier dig til. Altjaa ikke blot Studium med Udøvelse af barmhjertig Kjærlighed, ikke blot en ærlig Haandtering og Bøn — ogsaa Studium og Haandverk, Videnskab og Erhverv, Landsarbejde og Arbejde med Hænderne, gjaldt som et forenligt Par, der ikke burde adskilles.

Derfor bare berømte Lærere ikke alene deres Stol paa egne Skuldre til Skolen, fordi legemligt anstrengende Arbejde var en Værelse, men en vis Pinehas huggede Sten, da man forkyndte Stenhuggeren (sattah), at han var valgt til Ypperstepræst. Rab. Josef dreiede Mollen, Rab. Schemeth slæbte paa Bjæller, idet han anpriste det svæddrivende Arbejde, og mere end hundrede Rabbier, som optræde i Talmud, vare tillige Haandverkere og bare Haandverksnaavne. Med de to Skomagere R. Dschaja og R. Chanina have vi allerede tidligere gjort Bekjendtskab. I det Mindste to Rabbiniere, Abba og Juda ere Skræddere (chajjat). En anden Juda er Bager (nechtom) og endnu en anden Parfumeur (basam). Og saa træffe vi da i denne lærde Republik ikke alene en Læge Theodos, en Astronom Samuel, en Bygmester Abba Josef, en Saarlæge Abba, en Landmaaler Ada, en Skriver Meir, en Pergementlæser Chana, en Graver Abba Schaul, men ogsaa en Fisker Ada, en Kok Josua, en Vedhugger Chanina, en Læderarbejder Jose, en Donovsetter Ami en Sandalmager Jochanan, en Smed Isak, en Brøderer Simeon, en Pottemager Nchemja, en Stamper Abba Dschaja, en Tommermand Abin, en Traadmager Simeon. En af de mest anseede Lærere R. Josua ben Chananja var Naalemager eller Spændemager (pehami). Da han engang havde trukket sig tilbage, fordi han havde lidt Uret tilbød R. Samaliel sig igjen at udfone ham. Efter at være indtraadt i hans Hus fæstede han sine Nive paa den spærte Mur og sagde med et Anstrøg af Spot: „Man ser strax paa dit Huses Vægge, at du er en Naalemager!“ Men Josua gjen-

gjeldte Efterkommeren af en rig hoaristokratisk Familie denne uoverlagte Ytring med det hdmgygende Tilraab: „Ve den Slægt, hvis Opdrager du er! Du ved ikke, med hvilken Nød de Lærde have at tjæmpe, ved ikke, hvormed de underholde sig og ernære sig.“ „Jeg føler mig hdmgyget.“ svarede Gamaliel, „tilgiv mig!“ Men Josua agtede ikke paa ham, førend han bad ham dog at tilgive ham „for hans Huses Vres Skyld.“

En anden fremragende Lærer, som levede i frivillig Fattigdom, Juda bar-Mai, var af Haandverk Bødker i den galilæiske Flække U'cha; — han bar Fadet, paa hvilket han vilde sidde under sit Foredrag, paa sine Skuldre til Skolen. Der gaves dengang endnu ingen fast lønnende Lærere. Selv i Rom udsatte først Keiser Vespasian en aarlig Sum til Lønning for romerske eller græske Lærere. Heller ikke beretter nogen jødisk Kilde, at Eleverne have betalt sine Lærere nogen bestemt Løn for Undervisningen. De lærde eller Vises Lærlinge (talmide chafamim), som man kaldte dem, vare henviste til Elevernes og deres Forældres frivillige Taknemmelighed, til Andel af Fattigienden og i visse Tilfælde ogsaa til Understøttelser af Tempelkassen. Ved Forfattervirksomhed kunde de heller Intet fortjene; thi i Rom vrimlede det vistnok af Boghandlere i alle Bydele, men i Palæstina var Boghandelen endnu en ufsendt Sag, og den skriftlige Opriegnelse af den saakaldte mundtlige eller traditionelle Lov gjaldt desuden til ind i det andet kristelige Aarhundrede for strafbar. Intet Under altsaa, at man ansaa Studiets Forbindelse med et Arbejde, der kunde syldestgjøre det jordiske Behov, for det Raadeligste. Men man holdt denne Forbindelse ikke blot for et nødvendigt Onde, men erkjendte i Arbejdet i Ansigtets Sved en sund sædelig Tugt, hvis Velsignelse intet kunde erstatte. Og denne Forbindelse lod sig gennemføre, da Undervisningen dengang mindre stede gennem Lækning end gennem det mundtlige Foredrag, og da det, som skulde læres, ikke var saa mangfoldigt og forskjelligartet som i vore Tider, men mere ensartet. Saaledes hortsaldt dengang Tilægnelsen af de klassiske Sprog. Man lærte ikke disse af Bøger, men kun saavidt Samkvæmmet med Grækere og Romere gjorde det nødvendigt og muligt.

Det er altsaa ganske efter hin Tids Sædvane, naar Saulus fra Tarsus i Sicilien, den senere Apostel, uagtet han havde valgt den lærde Stand og i den Hensigt begav sig til Jerusalem, Midtpunktet for national Lærdom, dog ogsaa forstod sig paa et Haandverk. Han var ligesom Aquila fra Pontus, med hvem han i Korinth sluttede Venstabskab, en Teltmager (Ap. Gj. 18, 3.), d. e. ikke en Telttilhæjærer, men en Telttoivæver. Tarsus laa paa en af Rhodnos gennemstrømmet frugtbar Elette, som var gunstig for Færdist; cilicisk Uld var et af de mest vandede Stoffe, hvoraf det Tøi blev arbejdet, som man hængte over Teltets Understel. Undnu den Dag idag er de arabiske omvandrende Stammers Telttøi for det Meste af Gedehaar. At forsærdige saadant Telttøi eller ogsaa (thi noget Sikker lader sig her ikke sige) saadant Teltlærred havde Saulus lært sandsynligvis af sin Fader, som drev denne Haandtering; thi i Regelen blev Sønnen ved Faderens Haandverk,

naar ellers denne ikke tidlig døde fra ham. Men Saulus's Fader, en streng Israelit efter pharisæisk Vis, vilde ikke, at hans Son, hvis Begavelse og Lærelst lod vente noget Stort, skulde indskrænke sig til Haandverket. Nu var vel Tarsus en Stad rig paa Dannelsesmidler, som i ivrig Omsorg for Philosophi og alle Videnskaber endog overgik Athen og Alexandria; men skulde man uddanne sig til jødisk Lærd, maatte man dog fremforalt til Jerusalem, Tempelstaden, til Hillels og Schammai's berømte Skole for Lærde. Der var heller ikke Saulus ganske fremmed; thi han havde der en gift Søster, hvis Son engang senere reddede ham, Jesu Christi Apostel, fra jødiske Snigmordere. (Ap. Gj. 23, 16.). Saa meget nærmere laa det, og saa meget lettere blev det for Forældrene at sende Sønnen til Jerusalem. Her i den hellige Stad blev han, som han selv fortæller, og ved Gamaliels Fodder med al mulig Flid oplært i Fædrenes Lov. Maaſte er han hin med Flid unævnte Discipel af Gamalie, Hillels Sønneson, som Talmud engang fremfører for os i Samtale med denne sin Lærer om den messianiske Tids Kjendetegn. Hans Haandverksarbejde maa have hvilet under disse hans akademiske Læreaar; men som Apostel optog han det igjen, og det nydede ham uvurderlige Tjenester.

Vi komme nu tilbage til Ham, fra hvem vi i første Foredrag gik ud, og som, igaar og idag og evig den Samme, Begyndelsen og Enden, ogsaa skal være Begyndelsen og Enden af disse vore Foredrag. Jesus var en Tommermands Son efter Loven, ved et Under indfødt i Josephs og Marias ægtefæbelige Forhold. Han kaldes og selv, Mark. 6, 3, Tommermand („hoteikon“), uagtet man tidlig efter Matth. 13, 55 ifstedet derfor hellere læste „Tommermandens Son“, og Origenes, som bestemmer sig for denne Læsemaade, fremholder i sit Verk mod Kristendomsfienden Celsus, at Jesus intetsteds i de kanoniske Evangelier kaldes „Tommermanden“. Vi lade Marcus's Text staa, trods den letsindige Spoi, hvortil den ogsaa nu kunde foranledige fritænkteriske Ignoranter. Thi vi ere bleune opløste om, i hvilken hoi Vre Haandverket dengang stod, og hvor velforeneligt det dengang gik Haand i Haand med Lærerkaldet. Nu ligger der vel et tæt Slør over de tredie Aar, som gik forud for Jesu offentlige Optraeden, kun afbrudt af Fortællingen om en Balsartsreise, som den tolvbaarige Dreng foretog med sine Forældre til Jerusalem (Luk. 2, 42 ff.), og uagtet de apokryfiske Evangelier vide mere og fortælle alleſlags Underhistorier om Jesu Deltagelse i sin Faders Tommermandshaandverk, saa er dog disse, endog som Digtninge, saa plumpe, tankeløse og dumme, at det næsten vilde være Synd at behyrde Eders Phantasi med disse Brængebilleder. Heller ikke kunne vi bifalde, at Brodremenigheden, efter at den med Rette har afskaffet mange af Ringendorfs Sange, der paa en stødende Maade taler om Tommermanden Jesus, dog endnu fremdeles i sit Litani ikke alene beder: „Din dyrebare Arbeidsføed gjøre os al Moie let,“ men ogsaa: „Din Haandverksføed gjøre os tro i vort Kald.“ Kristi Kirke bør i sin Guds-tjenestes Sprog holde sig til Guds Ord, som Intet siger om Jesu Haandverksføed. Men mere end

sandsynligt er det vistnok, at den fra Himlen Nedkomne, Han, som har paa-
taget sig vort Kjød og Blod og er bleven os lig i alle Ting uden i Synd
og har undergivet sig sit Folks Love og Skikke, ikke alene har været sin
Moders lydige Barn, men ogsaa sin Faders villige Hjelper i hans Kalds-
arbejde; og ligesaa lidt som det er tilfældigt, at han gjorde sit første Under-
ved et Bryllup, ligesaa lidt kan det være tilfældigt, at han ikke er født i en
Smeds Hus, som smeder Krigens Mordvaaben, men i en Tømmermands
Hus, hvor Han, der bringer Verden Fred og vilde hellige Menneskelivets
Begyndelse og Ende, havde været med at forarbejde Bord til Bugge og
Ligliste og forfærdiget Ugerbrugets og Husholdningens fredelige Redstaber.

Men ligesom hin Pinehas, da han blev Yppersteprest, ikke mere kunde
vedblive at være Stenhugger, som han tilforn havde været, saa udeluftede
Jesu Kaldsvirksomhed efter hine stille 30 Aar aldeles Fortættelsen af Haand-
verksarbeidet. Det er umuligt at tænke sig ham saaledes, som Schammai
engang optræder i Talmud, med en Tømmermands Aen i Haanden. Hans
guddommelige Kald, som havde til Formaal at vinde en ny Livsgrund og
en ny Livsstiftelse for sit Folk og den ganste Menneskehed, blev i de tre
sidste Aar et saa mægtigt indre og ydre Arbejde, at der, ved Siden af den
af hans Kraft udtømmende Kamp og Bøn, Undervisning og Helbreden, ei
blev Plads for nogen Bessjæftigelse, der ikke umiddelbart hørte med til hans
Frelserkald. Ridjærheden for Guds Sag optog i disse tre Aar hans Liv.
Hans Ansigt Sved blev tilsidst den blodige Sved, han udgjød i Gethse-
mane. Hans Lidelse ikke mindre end hans Virken var det tungeste og be-
tydningsfuldeste Arbejde. Hans Sjæl var Verkstedet for en ny Verden,
Fødestedet for en ny Menneskehed. Derfor modtog han i disse tre Aar sit
jordiske Underhold af den paa ham troende Kjærlighed, og hvad der blev
tilovers efter det allernødvendigste Behov, blev igjen ved Apostlernes Hænder
uddelt til de Fattige, deres Mesters Yndlinger. (Joh. 13, 29.).

Men Haandverket beholder den Tre, at Menneskehedens Forløser er
gaaet ud af et Haandverkerhus. Den første Konge i Israels blev kaldet fra
Blougen og den anden Israels Konge fra sin Hjord, og den anden David,
Israels Messias, er bleven kaldet fra Tømmermandsverkstedet. Held alle
dem, der hdmngt prise den evige Raadslutning, der saaledes fuldbyrder sig
i jordiske Former, istedetfor overlegent at spotte den. Da Keiser Julian den
Frafaldne foretog det Feldttog mod Perferne, som han maatte betale med sit
Liv, truede han med efter endt Krig at ville straffe de Kristne, uden at
Tømmermands sønnen skulde kunne hjælpe dem. Da svarede en Geistlig fra
Antiochia ham: „Denne Tømmermands søn tomrer nu en Ligliste for dit
Liv.“ For hans sande Disciple er der af hans Korsets Træ blevet tomret
noget Bedre og med hans Blod muret noget Bedre. Lader os sørge for at
finde Plads i den Fredens Stad heroventil, som Gud ved Ham har
opbygget!

Korset paa Ilsenstein.*)

At den lille muntre Ilse, der strømmer fra det gamle, graaskjægede Blotshjerg, gennem mørke Granstove, over mosbegroede Klipper, dansende, pladskende, sprudlende ned paa Sletten — at denne lille muntre Prindsesse Ilse er et poetisk lidet Rildevæld, turde være bekiendte. Jeg skal vogte mig vel for i Sang eller Tale at sige Noget om hendes poetiske Egenheder: ellers kunde jeg udsætte mig for, at jeg fik høre: „Gode Ven! dette har for længe siden og meget bedre været stildret af Digtere og Malere, fortæl os heller noget Andet!“ Nu, det skal jeg gjøre, men det bliver alligevel om Ilse. Thi i tre Uger har jeg boet med Hustru og Barn i det skjøne Ilsenburg, og det skulde dog være underligt, om man ikke der havde seet, hørt eller lært Noget, man ser ikke vidste. Et Ophold i Ilsenburg vil jeg anbefale Alle og Enhver, som længes efter No for Legeme og Sjæl, som uforstyrret, fjernt fra Verdenslarmen, vil synge og bede, gruble og drømme, græde og le, se og føle meget, men tale lidet og høre saa Mennekerøster, — Enhver, som vil glemme sine Sorger, tænke over Gammelt og Nyt, og for Alvor søge og finde den hjære Gud i Himlen og sit eget Hjerte. Thi ligesom, efter Psalmistens Udsagn, Jehovahs Røst fordom lød gennem Libanons Cederstove og gennem Basans stolte Ege, ligesaa vist lyder den endnu som en Havets Brusken gennem de taarnhoie, dunkle tydske Granstove, snart som en jagte Høiisen eller en fjern Susen, saa igjen som en majestætisk Torden. Har man en Aften ved Solens Nedgang staaet høit oppe paa Ilsenstein og skuet ned i den dybe Dal og ind i den mørke, under Solens Afstedatys rødmande Fjeldverden, da har man maasse først heroppe tilfulde lært at forstaa saavel den 104de Psalme, som ogsaa adskillige andre, selv om man forhen skulde have studeret et Dusin Kommentarer over dem.

De ædle Grever af Stolberg, som i mange Aarhundreder have beboet sit Fædreneslot paa Ilsenburg, synes at have grundigt Kjendskab til, at den Eviges Fremme gaar igjennem deres mægtige Granstove og ligeledes til det „Hallelujah“, der bor i ethvert ægte Mennekehjerte — isald man fra smaa Tegne tør slutte til store Tilstande eller, som man siger, „kjende Løven paa Kloerne.“ Thi høit oppe, paa Ilsensteins høieste Top have de reist et stort Jernkors, og Enhver, der bliver svimmel, kan trostigt støtte sig op til det, thi det staar fast og sikkert, som det høver sig et Kors. Uden Frygt og Gru skuer det ud over Landet, og skjønt fort af Farve prædiker det et frydefuldt Evangelium. Man tør vel paastaa, at hint Kors maa have en stor og mægtig Historie for Hjerterne, jeg mener for de Menneker, hvis Bei har ført dem gennem Dalen og opover Fjeldet, hvor de nu pludselig saa se det triumferende Kors kneise paa den vilde steile Klippe, mange hundrede

*) Eft. Bernhoffs Udg. af Hundes Rejsebilleder.

Fod over den stummende Jlse. Thi Korsjet er allevegne et herligt Memento for den, der forstaar det, men paa et saadant Sted taler det dog kraftigere end ellers og forkynder Guds Seier over Helvedes Rige, forkynder Troens og den Kjærligheds Seier over en uretfærdig, egenlyttig Verden. Og jeg paaftaar, at hvis jeg vidste alle de Beslutninger, Tanker og Følelser, der have rørt sig i Hjernerne idet man saa uventet har faaet Die paa Korsjet, rørt sig i de sorgfulde og letsindige, i de ængstede og overmodige, i de ungdomsglade og prøvede Hjerner, ja vidste jeg det, skulde det ikke falde mig vanskeligt at skrive en smuk og iitalende Bog. Noget Stede kan det nu aldrig gjøre, om en ung og munter Vandringsmand med Stav i Haand eller en sultende gammel Kone med en tung Vhlt paa Ryggen staar stille og stirrer paa Korsjet. Om endog Mange af de Tusinde, som have sunget og tilbedet deroppe, have bragt den grevelige Familie sin stille Tak, saa gjør jeg det herved ogsaa offentligt, thi Korsjet paa Ilsenstein har valet Tanker i min Sjæl og kaldt Historier frem af Erindringer, hvilke ikke ere af det Onde.

Det er dog virkelig, tænkte jeg, en god Ting, naar man i Naturens Skjød og omgivet af al dens Herlighed ved Symboler og hvide Tegn, f. Ex. ved et Kors, bliver mindet om en anden og høiere Verden. Hvor glad bliver man ikke, naar man tror, man har forbildet sig, og man saa pludselig inde i tykke Skoven møder en Veiviser, der peger i den Retning, man maa gaa for at finde frem. Ja, selv om man er temmelig sikker paa Veien, gjør det godt at træffe En, der er kjendt paa Stedet, man gaar da saa trostigt videre. Men Veiviserne til den himmelske Verden er dog langt uundværligere end de, der give Bæddet om „Ulveklippen“, „Djævelsvælgel“, „Mariadalen“ o. s. v. Thi under Vandringen paa de jordiske Veie, — især naar de falde gjennem skønne Egne, glemme vi saa let Hovedveien og Hovedmaalet, glemme Ham, hvorfra al Skjønhed stammer, og til hvem alle Veie føre. Saa ere de, der ved Synet af det straalende Firmament udbryde med Psalmisten: „Himlene fortælle din Gode, og den udstrakte Befæstning forkynder dine Hænders Gjærning,“ eller som over Stjernehimlens Pragt og al Jordens Skjønhed juble i glad Tilbedelse: „Min Sjæl lov Herren! Herre min Gud, du er saare stor, du haver iført dig Majestæt og Herlighed. Han ifører sig Ihs som et Klædebon,“ som den kongelige Digter synger i den 104de Psalm og med ham saa mange Musikere og Sangere i den gamle gode Tid. Ikke Mange ere de, der under Vandringen i Skov og Mark have som Frelseren Dre for den mægtige Brædiken uden Ord, holdt af de taus Lilier paa Marken, af de kvidrende Fugle paa Taget; forstode vi den og toge vi den til Hjerte, skulde Blomsterne og Dyrene blive vore Lærere, Professorer og Skriftefædre. Men, Gud være takket! hist og her i Kristenheden findes dog de, der ikke alene stirre beundrende paa Sol, Maane og Stjerner, men ogsaa gaa et Skridt videre og kunne synges:

„Himlene, Herre, fortælle din Tre,
 Mesteren priser det høelvede Blaa,
 Solen og Maanen og Stjernernes Hære
 Vise os, hvad dine Hænder formaa.“

Dg skulde man ikke med Taknemmelighedstaarer kunne tilføie, hvad Apostelen Johannes har skrevet for 1800 Aar siden: „Ser, hvor stor en Kjærlighed Faderen har bevist os, at vi skulle kaldes Guds Børn! Nu ere vi Guds Børn, og det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi skulle vorde, men vi vide, at naar Han aabenbares, skulle vi vorde Ham lige, thi vi skulle se Ham, som Han er.“ Dg gjennem disse Ord skimter man et Glimt af den tilkommande Herlighedsverden, som naar man gjennem Granstovens Kroner ser Solen gaa op, som naar man fra det Fjerret hører Klokkerne ringe Høitiden ind, og Hjertet bliver saa underlig bevæget, at det faar Lyst til at fare herfra.

Jeg bliver altid glad i Sind, naar jeg finder — desværre mest i kattholste Egne — et Kors, et Krucifix eller et lidet Bedekapel reist enten i Stoven eller paa en hoi stille Bjergtind*). Et gammelt Ord i Folkemunde siger: „Djævelen rider ikke forbi et Kors, men gjør en lang Omvei for at undgaa det.“ Ialsald har jeg aldrig sporet hans Nærværelse paa saadanne Steder, men vel følt mit Hjerte mægtig grebet baade i onde og gode Dage, ja Glæden er bleven til Tak og Bøn, til et Hallelujah, og en munter Melodi til en jublende Lovsang. Naar dit Hjerte er sorgfuldt og forsagt, og dit Die uvennet møder et Kors, har da ikke dette talt til dig, manende og vækkende, har det ikke sagt: „Hvorfor glemmer du, at du har en Herre og en Frelser, og hvorfor gaar du saa dybt bedrøvet, som om du ingen Jesus havde? Gaa, il til Ham, som er tilbøide saaret, og som al din Synd har baaret.“ Jern- eller Stenforset er eller formaar Jnnet, hvis ikke „Korsets Ord“ er bleven Livet og Lyst i dit Hjertes Grund; dersom Livet flumrer derinde, maa det vækkes og fremlokses, og dertil kunne de udbortes Tegne være nyttige.

Jeg har et Par Smaaistorier at fortælle, smaa men dog store, fulde af fød. salig Stilhed, skjønt man hører Stormvind og Slaglarm; — gid en Maler traf til at læse dem og fik Lyst til at fremtrylle dem paa Tæppet.

I det skjøne Schweiz — jeg mindes ikke paa hvilken Sø — var en Færgemand og hans Søn i Dødsfare, thi det lille Fartoi omtumledes hjælpeløst mellem de fraadende Volger, det var allerede læf og halv fuldt af Vand.

*) Jnnet opløst Kristen kan glæde sig over Helgen- og Mariabilleder, thi de grunde sig paa Overtro og Afgøderi. At der ogsaa ved Korsene kan hefte meget overtroisk Væsen, er jeg enig i, — men hvad kan ikke blive misbrugt og misforstaaet? Alligevel er det dog en smuk Tanke og en god Gjertning lyst og her at sætte op et Kors til Trøst og Advarsel for de Beskafende.

Da de havde opgivet alt Haab om Redning, sagde den gamle, graahaarede Skipper til sin Son: „Uli, min Son, da vi nu skulle fare hjem, saa lader os med vor sidste Kraft styre indunder Klippen, hvor Korset staar, saa at vi kunne gaa tilbunds under Korset.“ Og saa skede det. Baaden knustes, og den gamle Skipper sank i Døden, idet han saa op til Korset, og „Kyrie eleison“ var hans sidste Raab. Men Uli, der siden har fortalt dette, drev iland paa en Plante og blev reddet. Og det var godt. Thi han kjendte forhen ikke Korsets Magt, men fra dette Dieblis arbejdede han sig frem til de Retfærdiges Klostfab.

I Spanien fandt man efter et blodigt Slag i Karlstfrigen fire Soldater siddende under et Kors, alle som Lig og snømmende i sit Blod, men Skulder ved Skulder, i broderlig Forening. Ryggen havde de støttet mod en Fjeldvæg; paa en græsbevoret Høi midt imod dem stod et Krucifix, hvorpaa man læste: „Se det Guds Lam, der bærer al Verdens Synd.“ De fire Soldater vare næsten samtidig faldne under et Angreb, og idet deres Kompagni stormede videre, slæbte de sig, ikke agtende sine Smerter, skjønt dødelig saarede, bort fra det Sted, hvor Fiendens Kugler havde strakt dem til Jorden, og hen til Korset. Her, under Korset, vilde de i Døden forenes med Gud og med hverandre. Saa fandt man dem siddende døde og dog ikke døde, thi Hænderne vare foldede, Fred hvilte over de blege Træk; paa Reiningen af de brustne Dine kunde man se, at de ufravendt havde stirret paa Korset. Under Korset havde de glemt sine Smerter, bedet for sine Fiender, fundet Guds forbarmende Kjærlighed og fra Dødens Afgrund slynget sine Arme om Frelseren som deres Livs Træ, deres Himmelstige.

Jeg skal ikke tilføie Noget, men lade disse smaa Fortællinger tale for sig selv — de have god Røst nok, hvis du blot har Øren at høre med. Kun Et: Foragt ikke de hyre Tegne, da den hellige og alvise Gud lige fra den første Regnbue til den israelitiske Passahjeste, fra Himmelstigen og Kobberstangen til Sonnens Kors paa tusinde Maader har fortolket og forklaret os i Tegne og Billeder al sin Naade, Tilgivelse og Trostfab, og det har Han gjort altsammen for vor Skrobeligheds Skyld og til Jesu Kristi Forherligelje. Ham være Pris og Ære i al Ewigbed.

Marjagen til Tæring.*)

Indtil for kort Tid siden laa et uigjenmemtrængeligt Mørke over de smitsomme Sygdoannes fordævelige Forekomster. Snart her, snart der dukkede de op, snart indstrænte de sig til et Tilfælde, snart udbredte de sig i

*) En ubekjendt Ven af „For Hjemmet“ har for lang Tid siden indsendt nærværende Artikel uden nærmere Oplysning. Vi antager, at den er overfjet fra et tydsk Tidsskrift. Red.

kort Tid med frygtelig Hurtighed. Forgjæves søgte man at udforske Aarsagen, forgjæves grundede man paa Midler til at bekæmpe den stræffelige Fiende. Læger og Naturforskere arbejdede i Fællesskab med at iagttage og undersøge og vare til den Ende forsynede med de mest udsøgte Hjelpemidler; og deres Bestræbelser bleve kronede med Held, idet det lykkedes dem at sprede Mørket.

Man opdagede nemlig ved forskjellige af disse Sygdomme et uhyre Antal bitte smaa Parasitter i Bøvet, og de mest omfattende og noiagtigste Undersøgelser lader det nu neppe synes tvivlsomt, at vi i dem maa søge Aarsagen til de smitsomme Sygdomme.

Dog den mest hærjende af alle Sygdomme, Tæring, hvoraf i Almindelighed langt flere Mennesker dø end af nogen anden, da ifølge Dødslisten en Trediedel af alle Dødsfald kommer paa dens Regning, spottede i lang Tid alle Bestræbelser, indtil det i den allernæste Tid lykkedes ei Medlem af det tyste Riges Sundhedsraad, Regjeringsraad Dr. K. Koch, ogsaa her at finde Parasitterne. Rigtignok var det allerede før paastaet, at Parasitter maatte være Aarsag til Tæring, men man kunde ikke paavise dem.

Det var nemlig paafaldende, at Personer, som i deres Ungdom havde lidt af Skrofler (Kjertelsyge) meget hyppigt fik Tæring. Noiagtige Undersøgelser viste, at Skroflerne ikke sjelden efterlade en Ansamling af Edder, og da man bragte noget af denne Edder under Huden paa imaa Kaniner og Hunde, bemærkede man, at Forsøgsdyrene bleve svindsottige. Heraf kunde man med stor Sandsynlighed drage den Slutning, at Tæring i disse Tilfælde opstaar ved den Smitte, som bevirkes ved den af Skroflerne efterladte Edder, at Tæring altsaa er en smitsom Sygdom.

Men herved er kun den mindste Del angibet af Kilden til Tæring. Hvad er Oprindelsen til de langt talrigere Tilfælde uden forudgaaende Skrofelsygdom? Det lykkedes Dr. Toppriner, Badelæge i Meran, ved Forsøg at paavise, at Tæring i de fleste Tilfælde bliver udbredt ved Smitte af Syge, som lide af den. Han tørrede og pulveriserede, hvad Tæringsyge kastede op og gav Hunde dette Stov. Denne Methode var uden Følger; paa Hundene virkede dette Intet. Men da han lod Hundene indaande Pulveret, bleve alle syge af Tæring. Deraf fremgik med Sikkerhed, at der er Smitstof i de Tæringsyges opharvede Slim. Det laa nær at formode, at denne Gift bestaar i et organisk Legeme, en Parasit; thi efter Smitten hengik en rask Tid, førend Sygdommen gjorde sig bemærkelig; da fremtraadte den stedse stærkere og stærkere, indtil den forstyrrede den hele Organisme. Men vi kjende ingen kemisk Gift, der virker saaledes; thi enten dræber denne Organismen strax eller slet ikke. Man kjender heller ingen kemisk Gift, der i saa uendelig ringe Mængde frembringer en saa betydelig Virkning. Men Alt lader sig vistnok forklare ved Antagelsen af, at Aarsagen til Tæring er organiske Væsener, som, idet de stedse formere sig, endelig komme til at udgjøre en saadan Mængde, at de kunne forstyrre Organismen.

Det bedste Bevis for denne Ansuelse var under alle Omstændigheder

Opdagelsen af Parasiterne, og man begyndte med fornøjet Føer at forfse efter dem. Men de ved Hjælp af de skarpeste Instrumenter med største Omhyggelighed foretagne Undersøgelser ledede i Forskningen ikke til Noget; Parasitten, hvis Tilstedeværelse man temmelig sikkert maatte antage, forblev skjult, indtil det lykkedes Regjeringsraad Koch ved Anvendelsen af en af Dr. Grich opdaged Farvareaktion at finde den lille og dog saa mægtige Fiende. Nu kan det altsaa forklares, hvorfor man saa længe har søgt efter den forgjæves; thi den kan i Almindelighed ikke sees selv ved stærk Forstørrelse og bliver kun ved den nævnte Methode gjort iynlig.

Man behandler herved Præparatet med en Blanding af Meithylblaat og Natron eller Kali, hvorved dette bliver farvet blaat. Føier man nu en vandig Løsning af en anden Anilinfarve s. Ex. Vostoin til, farves Præparatet brunt; kun Lungeparasiteterne ere blaa og kunne sees tydelig ved en 800-foldig Forstørrelse.

Disse Lungeparasiter vise sig nu som Baciller eller Smaaastabakterier, som danne særdeles pene smaa Stave, hvis Længde er omtrentlig en Trediedel af en rød Blodfugles Gjennemsnit og henved 5—6 Gange saa stor som dens Bredde. I det Indre ser man ikke sjelden smaa, farveløse, glindsende Smaapunkter, som Koch erklærede for at være Sporer.

I størst Mængde findes disse Baciller i tuberkuløse Nydannelser, medens de forekomme i ringe Antal paa de Steder, hvor Sygdomsprocessen er gennemgaaet.

De samme Baciller fandt Koch ogsaa i de skrofuløse Bylder, og heraf lader det sig forklare, at Skrofulerne saa hyppigt blive Aarsag til Tæring. Endvidere iagttog Koch dem i Lungesnuderne hos perlesyge Kjør og paaviste derved, at Perlesyge og Tæring er det samme.

Nu opstaar det Spørgsmaal. Disse Stabninger, som paa Grund af deres Videnskab selv ved de stærkeste Forstørrelser ikke vise Spor til nogen egentlige Organer, — ere de organiske Væsener eller maasse uorganiske Dannelser? De organiske Væsener adstille sig fra de uorganiske ved Livet. Det maa altsaa paavises, at disse Dannelser leve. Men da Livet indtil nu er for os et Begreb som ikke kan defineres, saa maa vi holde os til Livsaabenhæderne, og det er fremfor alle Ting Væxten og Forplantelsen, hvilke levere et sikkert Kjendetegn. Kun de organiske Væsener vore, forplante og formere sig, de uorganiske ikke. Det gjaldt derfor om ved Kunst at faa Bacillerne til at formere sig. Efter flere forgjæves Forsøg sandt Koch et passende Felt. Han opbedede Blodserum til 65 pCt. og erholdt en fast gjennemsigtig Masse, hvorpaa de med største Forsigtighed overførte Bacillspirer naaede frem til Udvoikling og formerede sig. Derved blev det med Sikkerhed paavist, at disse Dannelser ere levende Organismer.

Endnu stod det tilbage at føre Beviset for, at disse Baciller ere Aarsag til Tæring. Man kunde tænke sig, at de indfinde sig først efter at Sygdommen allerede er begyndt, fordi de da først finde en gunstig Jordbund i den menneskelige Organisme, at de altsaa ikke ere Aarsagen til, men en

Følge af Sygdommen. Ogsaa denne Tid vil har Koch løst. Ved Hjælp af en særegen dertil konstrueret Injektions-sprøite overførte han en større eller mindre Mængde af de paa Blodserumlagen kunstigt frembragte Baciller i Bughulen, i Lungen, i Mellemgulbet og i de forreste Dientamre paa forskjellige Dyr. Efter 1 til 3 Uger indtraadte de første Tegne paa Tuberkulose hos alle Dyr, endog saadanne, som ellers vanskeligt blive tuberkulose, saasom Hunde, Katter o. s. v. De forskjellige Sygdomsformer rettede sig efter Mængden af de injicerede Baciller, idet Sygdommen optraadte lokal ved det ringere Antal, medens ved den større Mængde Bacillerne naaede Blodomløbet og udbredte sig over det hele Legeme.

Men hvorledes kunne vi heraf forklare os Tuberkulosens Arvelighed? Uagtet den franske Læge Louis ved omhyggelig Statistik i Mæret 1830 har forsøgt at paavise, at Tæring ikke er arvelig, saa kan dog vel nu vanskeligt Nogen undgaa denne Antagelse. Ved den usædvanlige Udbredelse af Tæring og de indtil nu aldeles upaaagtede Forsigtighedsforholdsregler med Hensyn til Rastopstoffet maa det visse antages, at talrige Bacillespirer formedelst deres overordentlige Lethed svæve i Luften og ganske let komme ind i Dientestenes Lunger. Finde de her en gunstig Jordbund, saa trække de Næringsstof fra Cellerøvet, formere sig som Folge heraf og frembringe den frygtede Sygdom. Finde de derimod ingen gunstig Jordbund, saa kunne de ikke trække noget Næringsstof fra Cellerne og som Folge deraf ikke naa frem til Udvikling. Paa denne Maade kan det forklares, at et Menneffe er mere, et andet mindre udsat for Tæring, alt efter som Cellerøvet i dets Lunger frembyde mere eller mindre gunstige Betingelser for Bacillernes Liv og Væxt. Tæringens Arvelighed bestaar nu ikke deri, at Bacillerne nedarves, men at disse for Sygdommen gunstige Betingelser, som gjøre det muligt for de gjennem Luften indtrængende Spirer at skaffe sig Fodfæste, blive overførte paa Efterkommerne.

Et Middel til at dræbe de i den menneskelige Organisme indtrængte Baciller kjende vi endnu ikke; thi de smaa Væsener vise sig ualmindelig seiglivet. De kunne taale meget stærk Varme og Kulde, de kunne gennemtørkes og desuagtet under gunstige Betingelser vaagne til nyt Liv. Der gives vistnok forskjellige kemiske Midler, navnlig Karbolsyre, der med Sikkerhed dræbe Bacillerne, men hertil fordres, at den bliver anvendt i saadan Mængde, at den tillige vilde ødelægge den menneskelige Organisme, i hvilken Bacillerne befinde sig. Om det vil lykkes at finde et Middel, som uden Skade for den menneskelige Organisme kan dræbe Bacillerne, faar staa derhen. Kochs Opdagelse af Tæringbacillerne har dog under alle Omstændigheder, foruden den videnskabelige Interesse, allerede nu en Betydning, som man ikke bør undervurdere. Fremforalt giver den os et Middel ihænde til paa den bedste mulige Maade at forhindre Smitten. Vi vide nu, at Tæringparasitterne ere at finde i den Tæringssygges Lungestim. Saa længe dette er muligt kunne Bacillerne ikke komme løs, men saasnart det bliver tørt, bortføres de paa Grund af deres overordentlige Lethed af Luftstrømmen for at

blive en Kilde til Tæring. I Stuerne vil en Overgødselse af Spyttebakterne, saa længe det deri værende opløste Stof endnu er sugtigt, med en 15 pCt. Korbolsyreopløsning odelægge Bacillespiren, og derved vil det vigtigste Arnested for Smitten tilintetgjøres. Bænskeligere vil det være, at gjøre disse Stoffe usædelige paa befærdede Steder.

Et andet Arnested danne de perlelyge Kjør, idet de saavel ved sin Mælk som ved sit Kjød overføre Spiren til Tæring paa Menneskene. Saa-danne Kjør bør uden Staausel dræbes.

Det er endvidere af stor Betydning at styrke Cellerævet, for at det kan gjøre Modstand mod Bacillernes Angreb. Naar Bacillerne enkeltvis, saaledes som de forekomme i Luften, optages i Lungerne, saa synes de ikke at være istand til at berøve de livskraftige med hinanden forbundne Celler deres Næringsstof. De komme ikke til Udøiikling og blive igjen udstødte. En Styrkelse af Cellerne er derfor meget vigtig. Denne tilveiebringes ved en kraftig og passende Næring. Indaanding af sund Luft og Døelse af Organerne, i Særdeleshed skulde man daglig foretage en dyb og lang Ind- og Udaanding i stille Luft.

Det turde endvidere være værdt at agte paa Professore Bonedes Forslag om ikke at sende Tæringslyge til høitliggende Steder, men til Havkysten. Thi omendstjont Bjergsiderne forøge Lungens Virksomhed og besordre Stofveirelen, saa er dog Ernæringen ringere. Men Solusten vækker Appetitten og bevirker en stærk Ernæring. Medens Fjeldboerne i Almindelighed ere magre, finde vi hos Døerne for det Meste fulde, kraftige Former.

Saaledes kunne vi af Opdagelsen af Svindforbacillerne allerede nu drage en Række Slutninger, som gjøre os det muligt at optage Kampen mod den lille farlige Fiende med større Udfigt til Held, end dette for har været Tilfældet.

Prøvekvisten.

„Prøvekvisten“, vil Nogen sige; — skulde det ikke hede „Dankkvisten?“ Det er sandt, at man sædvanlig finder den betegnet med det sidste Navn, naar den en og anden Gang omtales i Aviserne; men stjont den ogsaa paa Tydsk hedder Dankkvist (Dankselruth), saa tror vi dog, at den klostede Kvist, hvormed man forsøger at finde Vand, heller burde hede Prøvekvisten, for at udelukke ogsaa af Navnet enhver Forestilling om Indflydelsen af overnaturlige Kræfter og simpeltthen blive staaende ved det Spørgsmaal, om der under disse Forholde er en Forbindelse mellem de underjordiske Vandløb og en frikt afstaaen Kvist af et Kvitræ (helst maaste Hassel), ligejøm Magneten tiltrækker Jern, og om denne Forbindelse kan søles og mærkes af folksomme Mennesker, af Mennesker med fine Nerver. Dette er jo det Spørgsmaal, som der fremdeles toistes om ikke alene her i Amerika,

men ogsaa formodentlig over hele Europa og kanske tildeels ogsaa i andre Verdensdele. Naar Tydsteren med sit Wüschelruthe, Engländeren med sit divining rod og Franskmændene med sin baguette divinatoire vil opdage de skjulte Metalsaarer i Bjergene, saa er det vel sikkert, at de allerede er inde paa Overtroens Gebet; en Franskmænd, som levede i Slutten af det 17de Aarhundrede, paastod endog, at han ved Hjælp af sin Haasfjælg kunde ikke alene opdage Vand og Metaller, men ogsaa "les malefices, les voleurs et les assassins", Misdaederne, Tyvene og Morderne og fik en kongelig Profuror i Grenoble til at beskrive sine Theorier og sine Experimenter i et lidet Skrift, hvis Titel oversat lyder saaledes: „En forunderlig Historie om en Ruror, som ledet af Provekvissten har forfulgt en Morder 45 Timer til Lands og over 30 Timer til Vands.“

Det er ikke Hensigten her at gaa noiere ind paa Sagen; vi vil kun bemærke, at Experimenterne med Haasfjælvestenen synes at række tilbage til den graa Oldtid, og at de i Tidernes Lob ogsaa har vaakt mange Videnskabsmænds Opmaerksomhed og fremaldt en hel Literatur, især i Frankrig og England. Engländeren William Bates har i "Notes and Queries" (Vol. X Pag. 468) opregnet over tyve Verker dels paa Engelsk, dels paa Fransk, der enten i det Hele eller delvis handle om Provekvissten. Aviserne fortalte isjor fra Paris om Professor Chevreul, at han syldte sit 100de Aar, og at han endda var stærk nok til paa en varm Sommerdag i den Anledning at høre paa 16 Taler, hvorihlandt vor Landsmand Professor Dr. D. J. Brochs var en af de bedste. Det er uden Tvivl den samme Chevreul, som siges i Aaret 1854 at have skrevet en Række af otte Artikler om la baguette divinatoire (Provekvissten) i det franske Tidsskrift Journal des Savants. En Hr. Wm Partridge, som efter en Angivelse i Notes and Queries har skrevet i No. 351 af det engelske Monthly Magazine mener, at den virkende Kraft er Elektricitet og paastaar, at Evnen til at kontrollere Kvistens Bevægelser kun findes hos 1 Person blandt 2000.

Blandinger — Nyt og Gammelt.

Historien om Havmanden, som skulde være seet paa Storeggen, har efter „Nalef. Tid.“ gjort sin Runde gjennem Pressen og givet Anledning til mere eller mindre grundige Slutninger. „Karnsundsposten“ skriver herom: Disse Historier om Tilhøvekomst af underlige Væsener fra Havets Verden gjentager sig Aar efter Aar uden at bringe nogen Løsning af Gaaden, og der kan neppe være Tvivl om, at man af deslige Historier maa stride mere paa Fantasiens end paa Undersøgelsens Konto. Her et lidet Bidrag til Havmandshistorier, fortalt af en forhenværende Sømand:

„En smuk Tummormorgen laa vi med et Barkstib og drev i Blisstilte i Østersøen. Seilere eller noget Andet kunde ikke opdages i Nærheden; der

var saaledes Intet af Betydning, som optog Ens Tid. Kloften var omtrent halv fem, jeg havde nylig afløst den anden Vagt, som nu var gaaet tilkøjs, og jeg havde begyndt den sædvanlige Runde for efter Somandsstik at se efter, om Alt var i Orden inden Borde, og derefter nærmere at undersøge, om noget Bemærkningsværdigt kunde opdages rundt omkring udover Havet. Net som jeg stod og stirrede fik jeg Die paa Noget, som bevægede sig ikke ret langt fra Skibet, og da jeg gjennem Rifferten betragtede det noiere, blev det mig mere og mere klart, at en Ulykke maatte være hændt i Nærheden af os, og at vi her havde Anledning til at frelse ikke mindre end tre Skibbrudne, som laa i Vandet og holdt sig til en drivende Plank. Jeg overlod Rifferten til en af Besætningen, denne kom til samme Resultat som jeg, og vi begyndte allerede at fryde os til at blive de Ulykkelige's Redningsmænd. Jeg lod Frivagten purre ud, medens Vagten gik ivei med at faa op Taljer til at sætte Baad ud med, og det varede ikke længe, for Baaden var i Vandet, forsynet med Mandskab og Arer. Da Taljerne var løsgjorte fra Baaden, roedes der hurtigt afsted til „de Forulykkede“, som langt fra viste sig taknemmelige for det Arbejde, vi havde udført til deres Redning; thi da Baaden nærmede sig Planken, forlod de alle tre denne, spommede en liden Stund og iagttog Redningsmændene, hvis Nærværelse de fandt i høi Grad mistænkelig, og de viste slet ikke mindste Tegn til at gjøre nærmere Bessendtskab med Redningsbaaden, hvorfor de ogsaa forsvandt i Dybet. Det var Sælhunde, som i Fraastand haade haft en saa stussende Lighed med Skibbrudne, der klyngede sig til en Plank.“

Dakotas første almindelige Landbrugsudstilling skal holdes i Grand Forks fra 13de til 17de September. Hestevæddeløb skal der være i Grand Forks fra 7de til 9de Juni, i Hillsboro 15de—17de Juni og i Fargo 21de til 23de Juni.

Dobbeltgaader.

1. Hvad findes indeni Træets Frugt —
Og hjælper os til et nyttigt Produkt?
2. Hvad ppynter det bedste og rigeste Bord —
Men ligger Morgens og Aften paa Jord?

(Scandinaviske Folkemagazin).

„**For Hjemmet**“, et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning, udkommer to Gange om Maanedes, (omtrent den 15de og 30de) og koster \$2.00 (til Europa \$2.25) om Aaret i Forstud; 7 forudbetalte Exemplarer sendes et Aar for \$12.00.

Adresse:

R. Throndein, Box 1014, Decorah, Iowa.

Indhold: De enlige Gamle. — Fra Afrikas Vestkyst. — Under et Dag. — Haandværker-Liv paa Kristi Tid. — Korset paa Høsten. — Aarjagen til Tæring. — Prøvebisten. — Blandinger — Nyt og Gammelt. — Dobbeltgaader.

R. F. B. Portman, Attorney at Law, Real Estate

AND
LOAN OFFICE,

PHELPS BUILDING, - - - - - DECORAH, IOWA.

C. R. WILLETT.
N. WILLETT.

ESTABLISHED
A. D. 1857.

Willett & Willett,

ATTORNEYS AT LAW,

DECORAH, - - - - - IOWA.

H. P. JOHNSON, Sadelmager

Handler med

Sadler, Svøber, Bidstler etc.,

forfærdiger i sit eget Værksted efter Bestilling alle Slags Puder, Sølseringe etc.

Decorah, - - - - - Iowa.

RUTH BROTHERS,

DECORAH, IOWA,

handler med Stangjern, Spiger og Glas, Koge- og Kaffelovne samt Kobber- og Blitvarer, Gaardsredskaber og Værktøi, Bygningsmaterialer, saasom Binduesglas, Døre, Blinds, Bygningspapir, Blyhvidt og Nie.

Kobber- og Blitvarer repareres. Tagrender forfærdiges til billige Priser.

R. F. GIBSON,

JUSTICE OF PEACE AND NOTARY PUBLIC,

REAL ESTATE, INSURANCE and COLLECTION,

DECORAH, - - - - - IOWA.

Afhandleringer og Fortællinger (6 ældre Hefter af „For Hemmel“) sendes for 25 Cts. (halv Pris); Lovtaalvisen og dens guldne ABC (to ældgamle kristelige Folkefange) i et lidet Hefte, 10 Cts. Adresse:

R. Thron dien, Box 1014, Decorah, Iowa.

Photograph-Galleri.

Undertegnede har just udfiret det Photograph-Galleri, som før eiedes af A. B. Adams, med de nyeste, forbedrede Instrumenter og er beredt til at levere Billeder af bedste Slags. Alt Arbejde garanteres. Et smukt Udvalg af Billedrammer, Photograph-Albums og Chromo-Billeder anbefales.

D. C. Brolaug.

Jøe Both fra Sioux City, Assistent.

Ovenover H. W. Smiths Store, - - - - - Decorah, Iowa.

S. O. Wilson, MERCHANT TAILOR,

ALL WORK GUARANTEED.

Water Street, - - - - - Decorah, Iowa.

HALL & BAKER,

LIVERY and FEED STABLE,

Corner of Washington and Main Streets by the Bridge,

DECORAH, - - - - - IOWA

For **CANG SAWED LUMBER** and
North-Western **Barb Wire**

—Go to—

Ed. Riley, FLEMMINGS LUMBER YARD,
On Lower Broadway, - - - Decorah, Iowa.

L. M. ENGER,
CITY : SHOE : STORE,

handler udeflukkende med

Skotski. Godt Assortment.

Forespørgsler pr. Post besvares hurtigt. — Lettere Varer kan sendes i Posten.

Varer af større eller mindre Vægt kan sendes C. O. D. pr. Express, naar man opgiver Express Office.

Med Ordres maa følge noiaagtigt Maal af Fodens Længde og Bredde i Tommeemaal.

Adresse: **L. M. Enger,**

Decorah, Iowa.

I. L. Taylor, Resident Dentist.

Speciel Omhu anvendes paa Bevarelsen af de naturlige Tænder. Nye Tænder indsættes saabel paa gamle Rødder, som i Labninger, hvor ogsaa Rødderne er borte. Tænder indsættes uden Indfatning, om det ønskes. Alle Gummi-Elastikums- eller Rubber-Plader overtrækkes med Guld til Forebyggelse af skarpe Vædster og anden Uleilighed. Alt Arbejde forskrives at give Tilfredsstillelse.

Office over **BEN BEARS** Clothing Store, Decorah, Iowa.

Tordenstjolds Biografi samt en Reiseskitse fra det hellige Land findes i 29de Bind af „Vor Hjemmet“. Sendes portofrit for \$1.00.

K. I. HAUGEN.

Dealer in

GENERAL MERCHANDISE,

Decorah, - - - Iowa.

Decorah Business College

tilbyder et omfattende praktisk Kursus for \$30.00 (Terminens Længde efter Enhvers Behov). Man kan begynde naarsomhelst hele Aaret igjennem, og Skolen har ogsaa en Klasse for Damer. Bestyreren er en Bogholder med 35 Aars Praxis. Skolens 9de Aars - Cirkulær sendes til Enhver, som derom henvender sig til Bestyreren

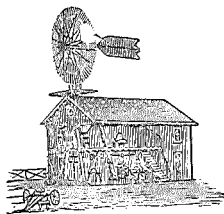
JOHN R. SLACK.

Hegners Möbelmagazin

har et smukt Udvalg af alle Slags saavel elegante som simplere Mobler til Moblering af Stadsværelser, Dagligværelser og Sovneværelser; elastiske Sengestude, Lænestole, Gyngestole, Borde, Speile og ellers Alt, hvad man pleier at finde i en velforlystet Möbelhandel. Indtil Videre vil jeg give 5 pC. Afslag af de sædvanlige Priser, og alle Kjøbere behandles ligt. Afslag mig et Besøg, førend du kjøber andetsteds

Mine Möbelrum er et Kvartal Nordvest fra Milwaukee & St. Paul N. W. Depot. Chs. Hegner.

A. C. Smith, M. D.,
Dien- og Dre-Læge.
DECORAH, - - - IOWA.

Halladay's Standard Geared & Pumping
WIND MILLS,
Feed Mills, Pumps of all Kinds,
Gas and Steam Fittings.
Satisfaction Guaranteed.
A. A. CHANDLER,
DECORAH, - - - - - IOWA.

Established

A. D. 1856

PIONEER DRUG STORE
OF WINNESHEIK COUNTY.

E. I. Weiser, Druggist.

Drugs, Medicines, Paints, Oils, Wall Papers, Books etc.
Decorah, - - - Iowa.

Synodens Boghandel

er forsynet med Bibler, Nye Testamenter, Psalmebøger, Skolebøger, Andagtsbøger og anden kristelig Litteratur. Katalog sendes frit.

Bogbinderiet anbefaler sig til Indbinding af Bøger, Tidsskrifter etc., saavel i finere som simplere Bind.

Adresse: Lutheran Publishing House, Decorah, Iowa.

E. P. Johnson,
ATTORNEY AT LAW,
Office over Winnesheik County Bank, - - - Decorah, Iowa.

G. I. Wendling,
forfærdiger
Kaleschevogne og Buggier
og forøvrigt alleslags Hjoretoier efter Bestilling.
Reparationer udføres.

Berksted paa Hjørnet af Washington St. og Broadway.
Decorah, Iowa.

182.

1887.

J. J. MARSH,

Decorah, Iowa,

keeps a full line of the leading farming implements. You will find at his warehouse the **Buckeye Seeder**, the **Eagle Adjustable Harrow**, the **Acme pulverizing Harrow**, the **Champion and Brown Corn Planter**, the **Haworth and Brown Check Rowers**, **Mowers and Binders**, **Ellwood and Thompson Corn Plows**, **Horse Hay Rakes** of all kinds, **Studebaker Wagons**, and **Buggies**, **Deere, Grand detour**, and **Norwegian Plows**, **Horse Corn Stalk Cutters**, **Feed Grinders**, **Shellers** and cet.; also keeps the best quality of binding twine.

I do not keep any traveling agent.

Please call, examine goods, and get prices. My Motto: not to promise more than I can do, and do all I promise.

J. J. Marsh.

CITIZENS SAVINGS BANK,

Winnebago Street, - Decorah, Iowa.

organiseret under Etaten Jowas Love, den eneste Sparebank i Winnesheit County, driver almindelige Banktransaktioner, lægger Pengaanvisninger ved Berter eller Post-Ordret paa alle Stæder i Norge og Sverige til lavene Priser.

Rente tilstaaes paa Indskud.

Der udf. des rentebærende Bankbøger, hvori til enhver Tid indskrives Indskud, smaa eller store, og der tilstaaes 4 pro Cent aarlig Rente, som betales 1ste Januar og 1ste Juli af alle Feløb, som da staa i Banken. Renten bliver adderet til Indskudet eller kontant udbetalt til Indskydere efter Behov. Indskud kan udraages igjen naarjomb. lft. „En Daler sparet er en Daler bunden“, og der er ingen bedre Maade at gjøre dette paa end at indlærte den i en 11gg Bank.

500 Indskud opstoes, note eller smaa. Pengo til hvilketjombhelst Belob udblaanes mod betryggende Sikkerhed.

George Phelps, Præsident.

G. W. Burdick, Kasserer.

H. F. B. Portman, Vice-Præsident.

E. J. Curtin, Assistent-Kasserer.

Aorsk Skredderwerksted.

LEE BROTHER'S,

Merchant Tailors.

Et godt Udvalg af importerede Toier habes altid paa Dplag, og alt Arbeide forsitres at være af bedste Slags.

Berksted i Water Street, skraas over for Winnesheit House, Decorah, Iowa.